



Vammaispalvelujen soveltamisohje

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	3
LAIN TARKOITUS JA SOVELTAMISALA	4
VAMMAISEN HENKILÖN OSALLISUUDEN TUKEMINEN ASIAKASPROSESSISSA	6
PALVELUTARPEEN ARVIOINTI JA ASIAKASSUUNNITELMA	7
PÄÄTÖKSENTEKO JA PALVELUIDEN TOTEUTTAMINEN	9
VAMMAISILLE HENKILÖILLE MYÖNNETTÄVÄT ERITYISPALVELUT	11
6.1 VALMENNUS	11
6.2 HENKILÖKOHTAINEN APU	15
6.3 ERITYINEN OSALLISUUDEN TUKI	24
6.4 TUETTU PÄÄTÖKSENTEKO	26
6.5 VAATIVA MONIAMMATILLINEN TUKI	28
6.6 ASUMISEN TUKI	30
6.7 LAPSEN ASUMISEN TUKI	34
6.8. ESTEETTÖMÄN ASUMISEN TUKI	37
6.9 LYHYTAIKAINEN HUOLENPITO	46
6.10 PÄIVÄTOIMINTA	49
6.11 KEHITYSVAMMAISTEN HENKILÖIDEN TYÖTOIMINTA	50
6.12 LIIKKUMISEN TUKI	51
6.13 TALOUDELLINEN TUKI	59
6.14 TALOUDELLINEN TUKI HENGITYSLAITTEEN VARASSA ELÄVÄLLE HENKILÖLLE	62
6.15 MUUT PALVELUT JA TUKITOIMET	63
PALVELUJEN HANKKIMINEN ETELÄ-KARJALAN HYVINVOINTIALUEELLA	64

Johdanto

Vammaisille henkilöille järjestettäviä palveluita koskeva lainsäädäntö on muuttunut, ja 1.1.2025 alkaen sovelletaan kaikkiin vammaisiin henkilöihin diagnosoista riippumatta uutta vammaispalvelulakia 675/2023. Täten myös kehitysvammaisten erityishuoltolain 1§:n 1 momentissa tarkoitetulle henkilölle järjestetään 1.1.2025 alkaen hänen vammaisuutensa aiheuttaman toimintarajoitteen edellyttämiä sosiaalipalveluja samoin periaattein kuin muillekin vammaisille henkilöille. Erityishuoltolain mukaisia palveluja koskevat pykälät ovat kumoutuneet, ja erityishuolto-ohjelmat jäävät pois. Voimassa olevat erityishuolto-ohjelmat tyhjenevät sitä mukaa kuin asiakkaalle tehty palvelupäätökset päättyvät. Kaikkien vammaispalveluiden asiakkaiden palvelupäätökset uusitaan vammaispalvelulaissa määritetyllä siirtymäajalla eli viimeistään 31.12.2027 loppuun mennessä. Uudet vammaispalveluhakemukset käsitellään uuden lain mukaisesti 1.1.2025 alkaen, ja vammaisen henkilön palvelutarpeen tai olosuhteiden muuttuessa päivitetään asiakassuunnitelman ohella myös palvelupäätökset uuden lain mukaisiksi.

Vammaispalvelujen soveltamisohjeeseen on koottu vammaispalvelulain (675/2023) mukaisten palvelujen ja tukitoimien myöntämistä koskevat periaatteet. Soveltamisohjetta kirjoitettaessa on hyödynnetty Tapio Rädyn laatimaa Uusi Vammaispalvelulaki –soveltamisopasta. Vammaispalvelujen soveltamisohjeen tarkoituksena on tukea vammaispalvelujen työntekijöitä asiakkaiden asioita koskevissa ratkaisuissa, jotta hyvinvointialueella vammaiset henkilöt saisivat yhdenvertaisesti palveluja. Soveltamisohjetta muokataan mahdollisten kansallisten ohjeiden mukaisesti sekä syntyvän oikeuskäytännön mukaisesti.

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Vammaispalvelulain pääperiaatteena on, että vammainen henkilö saa palvelut osana yleistä palvelujärjestelmää yhdenvertaisesti muiden henkilöiden kanssa. Vammaispalvelulain perusteella järjestetään palveluja vain, mikäli muiden lakien perusteella järjestettävät palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Asiakkaan edusta säädetään sosiaalihuoltolain 4§:ssä. Vammaispalvelulain mukaiset erityispalvelut täydentävät tarvittaessa yleisiä sosiaalipalveluita ja turvaavat vammaisen henkilön tarvitseman avun ja tuen. Vammaispalveluita myönnetään nimenomaan *avun ja tuen* tarpeeseen, ei niinkään hoivan ja huolenpidon tarpeeseen, mikä korostaa vammaispalvelujen tarkoitusta vammaisen henkilön itsenäisen elämän tukemisessa. Arvioitaessa yleisten palvelujen sopivuutta on otettava huomioon toteuttavatko ne vammaispalvelulain tarkoitusta riittävällä tavalla.

Vammaispalvelulain (675/2023) tarkoituksena on:

- 1) toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa niiden toteutumisen esteitä;
- 2) tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista;
- 3) turvata vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut.

Ennen vammaispalvelulain mukaisten palvelukohtaisten myöntämiskriteerien täyttymisen arviointia tulee arvioida, onko vammaispalvelua hakenut henkilö vammaispalvelulain tarkoittama vammainen henkilö. Vammaispalvelulaissa vammainen henkilö on henkilö, joka tarvitsee vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä.

Vammaispalvelujen tarvetta arvioitaessa selvitetään:

- A) Onko henkilöllä pitkäaikainen vamma tai sairaus, joka aiheuttaa pitkäaikaisen toimintarajoitteen?

- B) Tarkastellaan vammaisen henkilön toimintaympäristöjä, ja selvitetään estääkö toimintarajoite hänen itsenäisen elämänsä, osallisuutensa ja yhdenvertaisuutensa toteutumisen näissä toimintaympäristöissä?
- C) Onko muuhun lainsäädäntöön perustuvia palveluita, jotka sopivat vammaisen henkilön yksilölliseen palvelutarpeeseen?
- D) Tarvitseeko vammaisen henkilö itsenäisen elämänsä, osallisuutensa ja yhdenvertaisuutensa toteutumiseksi *välttämättä* hakemaansa vammaispalvelua?

Vammaispalvelulain soveltamisalaa tullaan vielä tarkentamaan, ja jatkossa vammaispalvelujen palvelutarvetta arvioitaessa on otettava huomioon myös miten vammaisen henkilön toimintarajoitteesta johtuva välttämätön avun ja tuen tarve poikkeaa kyseessä olevaan elämänvaiheeseen tavanomaisesti kuuluvasta avun ja tuen tarpeesta. Elämänvaiheella tarkoitetaan ihmisen yleiseen elämäntilanteeseen kuuluvaa ajanjaksoa, johon liittyy sille tyypillisiä kehitysvaiheita ja tehtäviä, kuten lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus.

Hyvinvointialueella on oikeus järjestää vammaisen henkilön palveluja sosiaalihoitolain mukaisina palveluina ja tukitoimina (kotihoito, tukipalvelut, kotipalvelut, asumispalvelut). Sosiaalihoitolain säännökset voivat tulla sovellettaviksi lain valintatilanteessa kaikkien vammaisten henkilöiden osalta. Vammaispalvelulain perusteella järjestetään vammaisen henkilön tavanomaisessa elämässä tarvitsemia erityispalveluita, jos hän ei saa yksilöllisen tarpeensa mukaisia ja sopivia palveluita sosiaalihoitolain (1301/2014), terveydenhoitolain (1326/2010), varhaiskasvatustilain (540/2018), perusopetuslain (628/1998), ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) tai muun ensisijaisen lain perusteella. Ensisijaisesti silloin kun palvelu on järjestettävissä muun kuin vammaispalvelulain perusteella, on se ko. yleislakien perusteella järjestettävä myös vammaiselle henkilölle, mikäli palvelu vastaa vammaisen henkilön palvelutarpeeseen.

Pitkäaikaiseksi katsotaan vamman tai sairauden aiheuttama vähintään vuoden kestävä toimintarajoite. Vuoden aikamääre ei kuitenkaan ole ehdoton, vaan arvio

toimintakyvyn heikentymisestä tehdään aina yksilöllisesti. Henkilön, joka sairastuu nopeasti etenevään parantumattomaan sairauteen (esimerkiksi ALS) tulee saada sairauden aiheuttaman toimintarajoitteen vuoksi tarvitsemansa palvelut viivytyksettä. Samoin silloin kun vammautumisen seurauksena syntyy pysyvä vamma, tulee välttämättömiä palveluja järjestää jo vammautumisen jälkeen. Sen sijaan toimintakyvyn tilapäinen heikentyminen, esimerkiksi leikkauksen jälkeen ei oikeuta vammaispalveluihin.

Vammaispalvelujen tarvetta arvioitaessa on otettava huomioon mitä rajoituksia tai esteitä ja avun tai tuen tarpeita toimintarajoite yksilöllisesti aiheuttaa. Henkilön mahdollisuus osallistua yhdenvertaisesti yhteiskuntaan riippuu vamman tai sairauden lisäksi yhteiskunnallisista esteistä, jotka voivat olla fyysisiä, saavutettavuuteen, tai asenteisiin liittyviä esteitä. Vamma ei yksin kerro avun ja tuen tarpeesta. Arviointiin vaikuttavat henkilön ikä, elämäntilanne, perhesuhteet, asuinolosuhteet ja toimintaympäristö.

Vammaisen henkilön osallisuuden tukeminen asiakasprosessissa

Vammaisen henkilön osallisuutta tuetaan hänen toimintakykynsä, ikänsä ja kehitysvaiheensa sekä elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaista henkilöä tuetaan tiedon saannissa sekä oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa. Asiakkaan osallisuutta on tuettava asiakasprosessin kaikissa vaiheissa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä asiakkaan mielipiteen selvittämiseen ja aitoon vaikuttamismahdollisuuteen. Lisäksi osallisuuden toteutuminen edellyttää esteettömyyttä, saavutettavuutta ja mahdollisuutta käyttää erilaisia kommunikaatiokeinoja. Vammaisella henkilöllä on oikeus käyttää viittomakieltä tai hänelle soveltuvaa kommunikointikeinoa.

Vammaispalvelulain lisäksi osallisuuden tukemisesta säädetään sosiaalihuoltolaissa 1301/2014 (36 ja 39 §) sekä sosiaalihuollon asiakaslaissa 812/2000 (8 ja 9 §). Vammaisen lapsen osallisuuden tukemiseen asiakasprosessissa on kiinnitettävä erityistä huomiota (Asiakaslaki 10 §,

Sosiaalihuoltolaki 32§). Lapsella ja nuorella tarkoitetaan sosiaalihuoltolain 3 §:ssä tarkoitettua lasta ja nuorta. Erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta, ja kodin ulkopuolella asuvaa lasta sosiaalityöntekijän on tavattava riittävän usein henkilökohtaisesti.

Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma

Palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelmasta säädetään sosiaalihuoltolain 36, 37 ja 39 §:ssä. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelman laatimisesta vastaa aina sosiaalihuollon ammattihenkilöstä annetussa laissa (817/2015) tarkoitettu virkasuhteessa oleva ammattihenkilö.

Palvelutarpeen arviointi on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä, kuitenkin viimeistään kolmen kuukauden kuluessa sen aloittamisesta. Arvioinnin tekeminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun asiakas, asiakkaan omainen tai läheinen, tai hänen laillinen edustajansa on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan hyvinvointialueen viranomaiseen palvelujen saamiseksi. Palvelutarpeen arvioinnissa on otettava erityisesti huomioon sosiaalihuoltolain 41 §:n velvoite monialaisen yhteistyön tekemisestä.

Vammaisen henkilön palvelutarve selvitetään hänen tilanteensa ja olosuhteidensa edellyttämässä laajuudessa. Palvelutarpeen selvittämiseen liittyy usein asiantuntijaselvitysten hankkimista ja moniammatillista yhteistyötä sekä avuntarpeen kartoittamista käytettävissä olevilla arviointimenetelmillä. Olennaista on, että selvittämisessä lähdetään liikkeelle vammaisen henkilön toimintakyvyn ja elämäntilanteen arvioinnista sekä kartoittamisesta. Pääsääntönä on, että työntekijä tapaa asiakkaan, jolloin sosiaalialan ammattihenkilölle muodostuu käsitys asiakkaan tilanteesta ja toimintakyvystä. Usein tapaaminen on syytä järjestää kasvokkain ja vammaisen henkilön kotona tai muussa tavanomaisessa toimintaympäristössä, mutta joissakin tilanteissa tapaaminen voidaan toteuttaa myös toimistolla tai etävastaanottona. Harvoin palvelutarpeen

arviointi voi perustua vain kirjallisiin selvityksiin, mutta esimerkiksi valmennuksena myönnettävää kommunikaatio-ohjausta haettaessa näin voidaan toimia, kunhan asiantuntijaselvitykset ovat riittäviä.

Vammaisen henkilön toimintakykyä ja tilannetta peilataan elämänvaiheeseen liittyvään tavanomaiseen tarpeeseen ja tilanteeseen, ja tarkastellaan myös esimerkiksi vammautuneen henkilön kohdalla sitä, mitkä asiat ovat kuuluneet hänen tavanomaiseen elämäänsä. Vammaisen henkilön kokonaistilanteen ollessa selvillä, voidaan vasta alkaa miettiä, millä palveluilla ja tukitoimilla henkilön palvelutarve voidaan täyttää. Osa palveluista voidaan järjestää peruspalveluina ja osa voi tulla vammaispalveluista erityislakien perusteella.

Vammaisen henkilön palvelutarpeen arviointia täydennetään asiakkaalle laadittavalla asiakassuunnitelmalla, jollei suunnitelman laatiminen ole sillä hetkellä ilmeisen tarpeetonta. Asiakassuunnitelma ohjaa palvelujen toteutusta. Palvelutarpeen arvio toimii asiakassuunnitelman pohjana, ja voi myös joissakin tilanteissa korvata suunnitelman, jos palvelutarpeen arvio turvaa palvelujen järjestämisen riittävällä tavalla. Näin voi olla esimerkiksi silloin kun asiakkaalle on myönnetty vain yksi palvelu, esimerkiksi liikkumisen tuen palvelu kuljetuspalveluna. Mikäli vammaisen henkilön itsemääräämisoikeuden toteutuminen edellyttää erityisiä toimenpiteitä, on ne kirjattava asiakassuunnitelmaan.

Asiakassuunnitelmaa tulee ajan kuluessa tarkistaa joustavasti asiakkaan yksilöllisen elämäntilanteen edellyttämällä tiheydellä, ja sen yhteydessä arvioida vammaisen henkilön palvelutarvetta uudelleen. Suunnitelmaa on perusteltua arvioida ja tarkistaa yhdessä asiakkaan kanssa vähintään kahden – kolmen vuoden välein sekä aina kun asiakkaan tilanteessa tai toimintakyvyssä tapahtuu palvelujen järjestämisen kannalta oleellisia muutoksia. Asiakkailla, joilla on päätöksiä erityishuoltolain mukaisista rajoittamistoimenpiteistä, asiakassuunnitelma päivitetään puolivuositain. Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteisymmärryksessä asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa taikka

hänen omaisensa tai muun läheisensä kanssa. Asiakkaalla on oikeus kieltäytyä asiakassuunnitelman laatimisesta.

Asiakassuunnitelma on asiakkaan ja vammaispalvelujen välinen toimintasuunnitelma. Siitä tulee käydä ilmi riittävän yksityiskohtaisesti ne asiakkaan yksilölliseen toimintakykyyn, elämäntilanteeseen ja palvelutarpeeseen liittyvät seikat, joilla on merkitystä palvelujen sisällöstä, järjestämistavasta ja määrästä päätettäessä. Asiakassuunnitelma ei kuitenkaan ole viranomaisen tekemä hallintopäätös eikä allekirjoitettunakaan juridisesti sitova. Palveluja haetaan aina erillisellä hakemuksella. Asiakassuunnitelma toimii pohjana ja perusteluna myönnettäville palveluille.

Laadittaessa asiakassuunnitelmaa tavoitteena tulee olla vammaispalvelujen ja asiakkaan yhteinen näkemys asiakkaan toimintakyvystä, tarvittavista palveluista ja tulevaisuuden suunnitelmista. Yhteisymmärryksen löytäminen ei ole kuitenkaan aina käytännössä helppoa. Näkemyseroja voi syntyä esimerkiksi siitä, mikä on kussakin tapauksessa sopivin palvelumuoto tai kuinka runsaasti asiakas tarvitsee apua. Mikäli yhteisymmärrykseen ei päästä, asiakkaalla on joka tapauksessa oikeus esittää oma mielipiteensä ja toivomukset, joiden tulee selvästi näkyä asiakassuunnitelmassa.

Päätöksenteko ja palveluiden toteuttaminen

Päätökset palveluista ja tukitoimista on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammainen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen tarvittavine liitteineen, jollei asian selvittäminen erityisestä syystä vaadi pitempää käsittelyaikaa. Vammaispalvelua koskeva päätös on toimeenpantava kiireellisissä tapauksissa viipymättä ja muissa kuin kiireellisissä tapauksissa ilman aiheetonta viivytystä. Päätös on kuitenkin toimeenpantava viimeistään kolmessa kuukaudessa asian vireille tulosta.

Vammaispalvelulain mukaiset päätökset on tehtävä siten, että ne ovat voimassa toistaiseksi, ellei henkilön oma etu, yksilöllinen tilanne tai palvelun luonne edellytä määräaikaista päätöstä. Määräaikainen päätös voidaan tehdä esimerkiksi vammaiselle lapselle hoidon järjestämiseksi koulujen loma-ajalla vanhemman ollessa työssä, opiskelijalle opiskelun ajaksi tai hakijalle, jonka kuntoutuminen vammautumisen jälkeen on kesken ja toimintakykyyn on odotettavissa muutos parempaan suuntaan. Luonteeltaan määräaikaisia palveluita ovat esimerkiksi lyhytaikaisen huolenpidon palvelu, tuetun päätöksenteon palvelu ja valmennuksena annettavat palvelut. Vammaisen henkilön palveluita koskevat päätökset tekevät aina virkasuhteessa oleva sosiaalihuollon ammattihenkilö.

Toteutettavien palveluiden on oltava sisällöltään, laadultaan, määrältään ja tuottamistavaltaan vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaisia. Palveluiden järjestäjän on huolehdittava, että vammaisen henkilön eri lakeihin perustuvat palvelut muodostavat tämän lain tarkoitusta toteuttavan yhtenäisen kokonaisuuden. Palvelut on toteutettava siten, että ne turvaavat vammaisen henkilön hyvinvoinnin ja kehityksen tukien hänen voimavarojaan ja vahvuuksiaan. Vammaispalveluja myönnettäessä palvelun sisältö, määrä ja toteuttamistapa on kirjattava päätökseen. Liikkumisen tukea myönnettäessä myös käyttöalueen laajuus on kirjattava päätökseen.

Vammaisen henkilön perheelle järjestettävät palvelut sisällytetään niin ikään osaksi vammaisen henkilön palvelukokonaisuutta, ja näiden palveluiden tarkoituksena on tukea vammaisen henkilön toimintakykyä ja hyvinvointia sekä oman perheen kanssa asumista.

Vammaispalvelujen asiakkuus alkaa, kun vammaiselle henkilölle myönnetään vammaispalveluita, ja päättyy kun vammaisella henkilöllä ei ole enää voimassa olevia päätöksiä vammaispalveluissa. Mikäli vammaisella henkilöllä on toistaiseksi voimassa oleva päätös jostakin vammaispalvelusta, mutta sen tarve lakkaa, tehdään päätös palvelun lopettamisesta. Määräaikaisilla päätöksillä myönnettyt palvelut päättyvät automaattisesti päätöksen määräajan mukaisesti.

Vammaisille henkilöille myönnettävät erityispalvelut

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja voi hakea sähköisellä tai kirjallisella hakemuksella. Lisätietoja vammaispalvelujen verkkosivuilta:

<https://www.ekhva.fi/asiakkaalle/kanssasi/vammaispalvelut/>.

Hakemuksen liitteeksi tulee liittää lääkärintodistus tai muun terveydenhuollon henkilön (esim. kotisairaanhoidajan, fysioterapeutin, psykiatrisen sairaanhoidajan tai kuntoutusohjaajan) kannanotto/selvitys hakijan liikkumis- ja toimintakyvystä. Tiedot eivät saa olla vuotta vanhempia. Liitteitä ei tarvita, mikäli edellä mainitut tiedot ovat päätöksentekijän käytettävissä jo aiemman asiakkuuden perusteella eikä niissä ole tapahtunut muutoksia.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue järjestää vammaiselle henkilölle seuraavia avun ja tuen tarpeisiin vastaavia palveluita silloin, kun vammaisen henkilön itsenäisen elämän, osallisuuden tai yhdenvertaisuuden toteutuminen sitä välttämättä edellyttää:

6.1 Valmennus

Valmennus on vammaiselle henkilölle myönnettävä tavoitteellinen ja määräaikainen palvelu, joka voi olla:

- 1) tiedollisten ja toiminnallisten taitojen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen harjoittelua;
- 2) viittomakielen opetusta tai puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiokeinojen käytön ohjausta;
- 3) vammaisen henkilön toimintakyvyn, toimintaympäristön tai perhetilanteen muuttuessa taikka muissa vastaavissa elämän muutostilanteissa annettavaa tukea.

Valmennus elämänmuutostilanteissa voi liittyä esimerkiksi tilanteeseen, jossa henkilö on juuri vammautunut, ja tarvitsee valmennusta toimiakseen arjessaan muuttuneen toimintakyvyn kanssa, tai hänen toimintaympäristössään tai perhetilanteessaan tapahtunut muutos aiheuttaa valmennuksen tarpeen. Usein näissä tilanteissa on kuitenkin saatavilla muita ensisijaisia palveluja, kuten esimerkiksi kuntoutusohjausta ja terapioita. Opiskelun aloittaminen tai lopettaminen, tai muutto uuteen kotiin voi olla tilanne, jossa vammaisen henkilö tarvitsee valmennusta. Vammaiselle henkilölle voidaan myöntää esimerkiksi muuttovalmennusta tai asumisvalmennusta. Asumisvalmennusjakson tavoitteet ja kesto suunnitellaan yksilöllisesti, mutta yhtäjaksoisen valmennusjakson kesto on yleensä enintään puoli vuotta, minkä jälkeen tavoitteita on tarkasteltava uudelleen.

Vammaiselle henkilölle myönnettävän valmennuksen tarkoituksena on vahvistaa itsenäisessä elämässä tarvittavia taitoja ja parantaa vammaisen henkilön toimintakykyä. Itsenäisessä elämässä tarvittavilla taidoilla tarkoitetaan esimerkiksi kommunikaatiota ja vuorovaikutusta, digisovellusten käyttöä, ympäristön hahmottamista, itsenäistä liikkumista, ajan hahmottamista, kodinhoitoa, asiointia, rahankäyttöä ym. vastaavia toimintoja.

Vammaisella henkilöllä on valmennukseen subjektiivinen oikeus, mikäli hänen todetaan palvelua välttämättä tarvitsevan. Palvelun myöntämisen edellytyksenä on, että vastaavaa valmennusta ei ole mahdollista saada lääkinnällisenä kuntoutuksena (esimerkiksi toimintaterapia ja muu toiminnallinen kuntoutus, nepsyvalmennus, kuntoutusohjaus). Ennen vammaispalvelulain perusteella myönnettävän valmennuksen järjestämistä on myös arvioitava sosiaalihuoltolain perusteella myönnettävän sosiaalisen kuntoutuksen soveltuvuus kyseisen henkilön palvelutarpeeseen. Vammaispalvelulain mukainen valmennus täydentää tarvittaessa sosiaalihuoltolain 17 §:n perusteella annettavaa sosiaalista kuntoutusta. Vammaisen henkilön tarpeisiin voi soveltua myös Kelan myöntämä sopeutumisvalmennus tai muu kuntoutus (esimerkiksi nuoren ammatillinen kuntoutus) eikä vammaispalvelulain perusteella myönnettävä valmennus ole tällöin hänelle välttämätön palvelu.

Kommunikaatio-ohjaus ja viittomakielen opetus

Puhevammaisten henkilöiden kommunikaatiokeinojen ja apuvälineiden käyttöön järjestetään vammaispalvelulain tarkoittaman valmennuksen sijaan ensisijaisesti lääkinnällistä kuntoutusta (mm. puheterapia ja apuvälinearviointi sekä ohjaus kommunikaatioapuvälineen käyttöön). Valmennus täydentää tarvittaessa lääkinnällistä kuntoutusta, ja suosituksen siihen voi kirjoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö, esimerkiksi puheterapeutti tai muu asiantuntija.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella vammaisen henkilön kommunikaation tukemiseksi tehdään ensin lääkinnällisenä kuntoutuksena apuvälinekartoitus ja osana sitä annetaan valitun kommunikaatioapuvälineen käytön ohjaus. Vasta tämän ohjausjakson jälkeen voi tulla kyseeseen vammaispalvelulain perusteella järjestettävä valmennus, jonka tarkoituksena on tällöin ohjata vammaista henkilöä ja hänen läheisiään arjen tilanteissa puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiokeinojen käytössä.

Lapsen kohdalla kommunikaatioon liittyvää valmennusta myönnettäessä otetaan huomioon lapsen ikä, jo olemassa olevat diagnoosit (jotka mahdollisesti vaikuttavat siihen, että vammaisen henkilö tarvitsee puhetta korvaavia ja tukevia kommunikaatiokeinoja pitkäaikaisesti tai pysyvästi), ja lapsen puheen tuottamisen taidot verraten ikätasoiseen kehitykseen sekä mahdolliset motoriset haasteet puheen tuottamisessa. Etelä-Karjalan hyvinvointialueella myönnettävän kommunikaatio-ohjauksen määrä ensimmäisellä ohjausjaksolla on pääsääntöisesti 20 tuntia, ellei asiakkaan palveluntarpeeseen voida vastata pienemmällä määrällä. Tämä tuntimäärä perustuu kommunikaatio-ohjaajien kokemuksen perusteella syntyneeseen suositukseen sopivasta ja riittävästä tuntimäärästä. Mikäli kommunikaatio-ohjaukselle haetaan jatkoa, tulee uudelle jaksolle olla selvästi eri tavoitteet kuin ensimmäiselle jaksolle. Pääsääntöisesti kommunikaatio-ohjausjaksoja ei myönnetä useammin kuin kerran vuodessa eikä kahta ohjausjaksoa enempää. Jatko-ohjausjakson tuntimäärä voi olla ensimmäistä ohjausjaksoa pienempi.

Kuulovammaiselle myönnettävää viittomakielen opetusta voidaan myöntää ensijaksona sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen suosituksen (esim. kuulovammaisten kuntoutusohjaaja laatijana) mukainen määrä. Kyseessä on uuden kielen oppiminen ja ohjauksen tarve on siten pitkäaikaisempi kuin kommunikaatio-ohjauksessa. Lapsen kasvaessa hänen ja lähipiirin sanavaraston tulisi voida laajeta, ja lisäksi kieliopillisten asioiden hallinta on sidoksissa lapsen ikään; iän myötä opitaan uusia kielioppisääntöjä, ja siten jatko-ohjaukselle voi olla perusteensa. Viittomakielenkään opetusta ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista myöntää tauotta ja jatkuvaluonteisena, vaikkakin sitä voidaan myöntää uudelleen eri ikävaiheissa.

Valmennuksena järjestettävää viittomakielen tai muun kommunikaatiokeinoon opetusta tai elämäntilanteen muutostilanteen valmennusta on järjestettävä myös vammaisen henkilön perheelle tai läheisille, jos se on tarpeen valmennukselle asetettujen tavoitteiden toteutumiseksi. Muuta kuin edellä mainittua valmennusta perheelle tai läheisille voidaan järjestää määrärahojen puitteissa eli siihen ei synny subjektiivista oikeutta.

Palvelun toteuttaminen ja asiakasmaksu

Valmennusta voidaan toteuttaa henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna taikka osana muuta palvelua. Esimerkiksi asumisessa ja itsenäisessä elämässä tarvittavien taitojen opetteluun valmennusta voidaan myöntää vaihtoehtoisesti omaan asuntoon tai se voidaan toteuttaa asumisyksikössä. Etelä-Karjalan hyvinvointialueella valmennus voi olla myös joissakin tapauksissa etäpalvelua, silloin kun se valmennuksen tavoitteeseen ja vammaisen henkilön tarpeeseen sopii. Vammaiselle henkilölle annettava valmennus on suunniteltava ja toteutettava yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon, erityisesti kuntoutuksen ja opetuksen ammattilaisten kanssa.

Valmennusta antavilla henkilöillä ei ole yleistä pätevyysvaatimusta, mutta heillä tulee olla asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaista osaamista. Etelä-Karjalan hyvinvointialueella toteutetaan valmennusta ensisijaisesti omana toimintana.

Valmennus on asiakkaalle maksuton palvelu, mutta ylläpidosta (esimerkiksi asumisvalmennukseen asumisyksikössä liittyen) voidaan periä kohtuullinen maksu (asiakasmaksulaki 4 § ja 7 e §).

6.2 Henkilökohtainen apu

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua, jos hän tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisissä toimissa, työssä tai opiskelussa tai vuorovaikutuksessa, vapaa-ajan toiminnassa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Vammaisella henkilöllä on henkilökohtaiseen apuun subjektiivinen oikeus palvelun myöntämisen edellytysten täyttyessä, ja palvelun tarkoituksena on, että vammaisen henkilön itsemääräämisoikeus toteutuu yhdenvertaisesti muiden kanssa niissäkin tilanteissa, joissa hän tarvitsee toisen henkilön apua.

Avun tarve voi olla sekä määrällisesti runsasta ja jatkuvaluonteista tai määrällisesti vähäisempää, mutta toistuvaa. Mikäli henkilö ei tarvitse vain lyhytaikaisesti tai satunnaisesti toisen henkilön apua tai avun tarve voidaan tosiasiallisesti korvata jollain muulla tavoin, esimerkiksi apuvälineillä, ei oikeutta henkilökohtaiseen apuun synny. Jos kyse on vammaisen henkilön turvallisuudesta huolehtimisesta, on arvioitava mahdollisuutta turvavälineiden, esimerkiksi turvapuhelimen käyttöön, tai voidaanko omaishoidon tukea tai kotihoidon apua käyttää henkilökohtaista apua täydentävänä tai korvaavana palveluna. Hoivaan ja terveydenhuollon toimenpiteisiin painottuvaan palvelutarpeeseen ei myönnetä henkilökohtaista apua.

Henkilökohtaista apua myönnetään tavanomaiseen elämään liittyviin tehtäviin ja toimintaan, kun kyseessä on vammaisen henkilön kannalta tärkeä asia, tehtävä tai toiminta, joka jäisi muutoin kokonaan tekemättä tai siitä suoriutuminen olisi vammaiselle henkilölle ilman avustamista kohtuuttoman hidasta tai hankalaa. Henkilökohtainen apu sisältää asiat ja tehtävät, jotka vammaisen henkilö tekisi kokonaan itse ilman toimintarajoitettaan. Henkilökohtainen avustaja avustaa

vammaista henkilöä suoriutumaan näistä toiminnoista, ei tee tehtäviä (esimerkiksi käy kaupassa) vammaisen henkilön puolesta.

Henkilökohtainen apu voi sisältää myös sellaisia itsehoitoa vastaavia toimenpiteitä, jotka liittyvät terveyden ylläpitoon sekä pitkäaikaisen sairauden ohjeiden mukaiseen hoitoon, mikäli niiden toteuttaminen henkilökohtaisena apuna vammaisen henkilön palvelukokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Henkilökohtaisen avun palvelulla ei ole kuitenkaan tarkoitus korvata esimerkiksi kotihoidon tai kotisairaanhoidon palvelua. Itsehoitoa vastaavilla toimenpiteillä tarkoitetaan muun muassa lääkkeen antamista (apukäsinä toimien, ei vastuuta lääkehoidosta), katetrointia, haavanhoitoa ja hengityslaitteen käytössä avustamista (HE 191/2022 vp). Vastaavia toimenpiteitä tekevät myös vammaisen lapsen vanhemmat, omaishoitajat ja perhehoitajat. Terveystieteiden tutkimuskeskus järjestää vammaiselle henkilölle ja tarvittaessa avustajalle näiden toimenpiteiden edellyttämää ohjausta. Usein vammaisen henkilö kuitenkin itse ohjaa avustajaa, sillä kyse on toimenpiteistä, jotka vammaisen henkilö ilman toimintarajoitetta tekisi itse.

Henkilökohtaisen avun myöntämisen edellytyksenä on, että vammaisen henkilö kykenee itsenäisesti tai tuettuna muodostamaan ja ilmaisemaan tahtonsa avun sisällöstä. Henkilökohtaisen avun käyttö edellyttää siten henkilöltä kykyä ohjata avustajaa työssään. Avun tarpeen määrittely ei voi täysin perustua toisen henkilön, esimerkiksi omaisen tai läheisen esittämiin näkemyksiin. Oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu, että henkilö on voinut täyttää ns. voimavaraedellytyksen jonkin toiminnan osalta, johon on voitu myöntää henkilökohtaista apua, mutta ei toisen toiminnan osalta. Vammaisen henkilö on voinut pystyä esimerkiksi kuvatuella avulla luotettavasti valitsemaan mitä haluaa tehdä vapaa-ajalla, mutta ei ole kyennyt ilmaisemaan tarvettaan avustamiselle päivittäisissä toimissa.

Vammaisen henkilön henkilökohtaisen avun tarve ja edellytykset käyttää palvelua arvioidaan kokonaisvaltaisesti yhdessä vammaisen henkilön, omaisten ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Henkilön voimavarojen arvioinnissa

kiinnitetään huomiota siihen, mihin henkilökohtaista apua haetaan, mikä hänen tavanomaiseen elämäänsä on kuulunut (mitä hän on tehnyt aikaisemmin), ja miten hän ilmaisee mielipiteensä. Jotta henkilökohtaisen avun tarkoitus voisi toteutua, avustajan ja avustettavan henkilön on pystyttävä kommunikoimaan keskenään. Henkilökohtainen apu ei vastaa hoitoon, hoivaan, valvontaan tai työntekijälähtöiseen käyttäytymisen ja toiminnan ohjaukseen painottuvaan palveluntarpeeseen. Henkilön haastava käytös voi estää palvelun käyttämisen, vaikka ei sinänsä ole esteenä palvelun myöntämiselle.

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua päivittäisissä toimissa, työssä ja opiskelussa sen verran kuin hän välttämättä tarvitsee. Myönnettävää tuntimäärää arvioitaessa on otettava huomioon ensisijaiset palvelut, apuvälineet, henkilön elämäntilanne, perhesuhteet ja vammaisen henkilön oma näkemys. Lisäksi vammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua vuorovaikutuksessa, vapaa-ajan toiminnassa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa yhteensä vähintään 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan henkilön välttämätöntä avuntarvetta.

Päivittäisiä toimia ovat sellaiset toimet, joita ihmiset tavanomaisesti tekevät joka päivä tai harvemmin, mutta kuitenkin tietyin aikaväleihin toistuvasti. Päivittäisiä toimia ovat esimerkiksi liikkuminen, pukeutuminen, henkilökohtainen hygienia ja sen hoito, vaate- ja ruokahuolto, kodin siisteys, asiointi ja myös esimerkiksi vaikeavammaisen henkilön huollossa tai hoidossa olevan lapsen päivittäisiin toimiin osallistuminen. Henkilökohtaiseen apuun ei sisälly vammaisen henkilön lapsesta huolehtimista ilman vammaisen henkilön läsnäoloa.

Sairaalassa ja kuntoutuksessa olo

Viranomaisten vastuulla on järjestää vammaisille henkilöille saavutettavat ja esteettömät palvelut, ja lisäksi palveluntuottajilla ensisijainen vastuu vammaisen henkilön tarvitseman avustamisen järjestämisessä palveluita annettaessa. Siten henkilökohtainen avustaja ei lähtökohtaisesti voi avustaa laitospäästymisen tai sairaalahoidon aikana. Kuitenkin esimerkiksi hengityslaitteen varassa eläville

henkilöille on tarvittaessa yksilöllisten erityistarpeiden mukaan mahdollistettava oman avustajan antama apu sairaala- tai kuntoutusjaksolla.

Työ ja opiskelu

Henkilökohtaista apua myönnettäessä työhön, määritellään työksi säännöllisesti tai tietyin aikavälein toteutuva työsuhteeseen tai yritystoimintaan perustuva toiminta. Henkilökohtainen apu työssä koskee ainoastaan sellaisia yksittäisiä asioita, joista selviytyminen vamman vuoksi on vammaiselle henkilölle mahdotonta; ei siis työn tai sen osan suorittamista kokonaan. Työssäkäyntiin henkilökohtaista apua voidaan myöntää, kun avustaja mahdollistaa vammaisen henkilön työntetoa. Työnä ei pidetä esimerkiksi järjestötoimintaa, jossa henkilö saa tuloja kokouspalkkion muodossa.

Silloin kun vammaisen henkilö urheilee sillä tasolla, että saa apurahaa, tai urheilu turvaa muuten toimeentulon, rinnastetaan urheilu työnteokoon. Vammaisen henkilö voi saada henkilökohtaista apua sekä kotimaassa että ulkomailla järjestettäviin kilpailuihin.

Opiskelulla tarkoitetaan sellaista opiskelua, joka tähtää tutkinnon tai ammatin saavuttamiseen, tai joka vahvistaa vammaisen henkilön ammattitaitoa turvaten selkeästi myös työllistymismahdollisuuksia. Myös lukio-opinnot katsotaan opiskeluksi, johon voidaan myöntää henkilökohtaista apua. Muunlainen opiskelu katsotaan harrastukseksi. Perusopetukseen osallistuvan vammaisen henkilön osalta avustajapalvelujen sekä tulkitsemispalvelujen hankkimisen järjestämisvastuu on asuinkunnan hyvinvointi- ja sivistyspalveluilla. Ammatilliset erityisoppilaitokset voivat saada korotettua rahoitusta opiskelijan henkilökohtaisen koulunkäyntiavustajan järjestämiseksi, eikä opiskelijoiden tarvitse hakea henkilökohtaista apua vammaispalveluista.

Yhteiskunnallinen osallistuminen ja vapaa-aika

Yhteiskunnallisella osallistumisella tarkoitetaan esimerkiksi järjestötoimintaan osallistumista. Sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen tarkoittaa

mahdollisuutta tavata ystäviä, sukulaisia ja muita ihmisiä. Vapaa-aikaan sisältyvät harrastamisen lisäksi myös tavanomaiset lomamatkat kotimaassa ja ulkomailla.

Oikeus henkilökohtaiseen apuun matkalla on aina ratkaistava yksilöllisin perustein ja huomioiden samaan ikäryhmään kuuluvien ja samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien henkilöiden tavanomaiseen elämään kuuluva matkustamisen tiheys sekä kustannusten kohtuullisuus. Henkilökohtaista apua voidaan määrääkäsella päätöksellä myöntää lisää vammaisen henkilön kotimaassa tapahtuvien ja ulkomaille suuntautuvien loma- tai työmatkojen ajalle, mikäli päivittäiseen avustamiseen myönnetyt tunnit eivät kata välttämättömä avun tarvetta matkan aikana. Matkojen ajalta korvataan avustajan välttämättömät, kohtuulliset matka- ja majoituskulut pääsääntöisesti *toteutuneen* matkan jälkeen kuitteja vastaan. Ainoastaan poikkeustilanteissa avustajan matka- ja majoituskustannukset voidaan korvata etukäteen, ennen matkalle lähtöä. Avustajan työmatkan ajalta ei pääsääntöisesti makseta päivärahaa, sillä päiväraha ei osoita tosiasiallisesti aiheutunutta ja toteutunutta kustannusten määrää, vaan kyseessä on summittainen arvio ruokailu- ja muiden kustannusten määrän lisäyksestä. Hyvinvointialueella ole näin ollen velvollisuutta sen korvaamiseen. Hyvinvointialue korvaa tosiasiallisesti toteutuneita kustannuksia. Ateriakorvaukset voivat olla tällaisia, mikäli avustajalle on tosiasiallisesti aiheutunut aterioinnista tavanomaisesta työpäivän aikana tapahtuvasta ruokailemisesta poikkeavia kustannuksia. Lisätunteja, ja matka- ja majoituskustannuksia on haettava etukäteen vammaispalveluista.

Omaisien tai läheisen toimiessa avustajana matkalla on yhteisestä matkasta ainakin osaa lähtökohtaisesti pidettävä myös henkilökohtaisen avustajan lomamatkana. Tällöin matka- ja majoituskuluista voidaan korvata puolet.

Henkilökohtaisen avun myöntäminen lapselle

Henkilökohtaisella avulla voidaan tukea vammaisen lapsen itsenäistymistä, ja turvata samat oikeudet liikkumiseen, sosiaalisiin suhteisiin ja harrastamiseen kuin muilla samanikäisillä lapsilla. Henkilökohtaisen avun myöntämistä arvioitaessa

otetaan huomioon samanikäisten lasten tavanomainen itsenäinen toiminta, huoltajien velvollisuudet huolehtia lapsen asioista, ja lapsen kyvystä muodostaa ja ilmaista vähintään tuettuna tahtonsa avusta. Lapsen tulisi kyetä ilmaisemaan mitä toivoisi avustajan avulla pystyvän tekemään.

Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä suurempana voidaan pitää vanhempien huolehtimis- ja turvaamisvelvollisuutta. Mikäli päätöksenteko siitä toiminnasta, johon apua haetaan, kuuluu lapsen iän ja kehitystason vuoksi hänen huoltajilleen, ei lapsella katsota olevan voimavaroja määrittää avun sisältöä ja toteuttamistapaa. Oikeutta henkilökohtaiseen apuun ei näin ollen synny.

Vammaisen lapsi voi tarvita henkilökohtaista apua esimerkiksi harrastamisessa. Avun ja tuen tarve voi liittyä fyysiseen avustamiseen tai esimerkiksi ohjeiden ymmärtämiseen toimintaan osallistumiseksi, kun harrastustoiminnan ohjaajan antama tuki ei ole riittävää. Henkilökohtaista apua ei kuitenkaan ole tarkoitettu tilanteisiin, jossa avun tarve liittyy pelkästään tai pääosin lapsen valvomiseen tai aikuisjohtoiseen toimintojen ohjaamiseen. Henkilökohtaisen avustajan tehtävänä on auttaa vammaista henkilöä toteuttamaan omia valintojaan.

Palvelun toteuttaminen ja asiakasmaksu

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella henkilökohtaista apua toteutetaan omana toimintana, työntajamallilla, ostopalveluna ja palvelusetelinä. Hyvinvointialueilla on oikeus päättää henkilökohtaisen avun asiakaskohtaisesta järjestämisen tavasta. Päättäessään henkilökohtaisen avun toteuttamistavasta hyvinvointialueen on otettava huomioon vammaisen henkilön oma mielipide, elämäntilanne ja asiakassuunnitelmaan kirjattu avun tarve. Hyvinvointialueen järjestämisen tapaa koskevaa päätöksenteko-oikeutta rajoittaa vammaisen henkilön palvelusetelilain mukainen oikeus kieltäytyä palvelusetelistä ja vammaispalvelulain 11§:ssä säädetty edellytys vammaisen henkilön suostumuksesta työntajamallin käyttöön. Järjestämisen tavan on myös tuettava vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja mahdollisuuksia tehdä samanlaisia valintoja kuin muut ihmiset. Järjestämisen tapa ei saa esimerkiksi

vaikuttaa vammaisen henkilön oikeuteen päättää palvelun sisällöstä mahdollisimman pitkälti itsenäisesti, tai estää vammaisen henkilön avun saamista tarvittavaan kellonaikaan.

Henkilökohtaisen avun sijaisjärjestelystä avustajan poissaolotilanteiden varalta, erityisesti työnantajamallissa, on kirjattava asiakassuunnitelmaan ja palvelua koskevaan päätökseen.

Työnantajamalli

Työnantajamalli on henkilökohtaisen avun toteuttamistapa, jossa vammaisen henkilö palkkaa henkilökohtaisen avustajan työsopimuslain ([55/2001](#)) mukaiseen työsuhteeseen ja toimii avustajan työnantajana. Työnantajamallin käytön edellytyksenä on, että vammaisen henkilö kykenee vastaamaan työnantajan velvollisuuksista, ja antaa suostumuksensa työnantajana toimimiseen. Suostumus kirjataan asiakassuunnitelmaan. Hyvinvointialueen on annettava sitä ennen vammaiselle henkilölle riittävä selvitys työnantajan vastuista ja velvollisuuksista, ja annettava myös myöhemmin tarvittavaa ohjausta ja neuvontaa työnantajana toimimiseen. Alaikäisen lapsen huoltaja tai vammaisen henkilön edunvalvoja voi toimia henkilökohtaisen avustajan työnantajana vastaavin edellytyksin kuin vammaisen henkilö itse. Henkilökohtaisena avustajana voi erityisestä syystä toimia vammaisen henkilön perheenjäsen, jos se on vammaisen henkilön edun mukaista. Sama perheenjäsen ei kuitenkaan voi toimia sekä henkilökohtaisena avustajana että omaishoitajana.

Hyvinvointialue korvaa vammaiselle henkilölle kohtuullisen avustajan palkan, työnantajan lakisääteiset maksut ja korvaukset sekä muut työnantajana toimimisesta aiheutuvat välttämättömät ja kohtuulliset kustannukset mukaan lukien palkkahallinnon kustannukset. Avustajan palkan sekä työnantajana toimimisesta aiheutuvien kulujen perusteet ja korvaamistapa on kirjattava asiakassuunnitelmaan ja päätökseen.

Henkilökohtainen avustaja ei ole työsuhteessa hyvinvointialueeseen. Vammaisen henkilö hankkii ja palkkaa avustajansa itse, ja työnantajana huolehtii itsenäisesti

työnantajalle kuuluvista velvoitteista. Vammainen henkilö tekee avustajan kanssa kirjallisen työsopimuksen ennen työsuhteen alkamista. Asiakkaalle lähetetään ohjeistus työnantajan tehtävistä ja velvoitteista. Ohjeistus ja mallit mm. työsopimukseen ja tunti- ja vuorokausilistoisiin, löytyvät myös hyvinvointialueen verkkosivuilta. Lisäksi rekrytointiin ja työnantajuuteen liittyvissä kysymyksissä saa neuvoa henkilökohtaisen avun työnantajamallin neuvontanumerosta.

Vammaispalvelujen palvelusihteeri ilmoittaa henkilökohtaisen avun päätöksestä tilitoimistolle (päättöksen voimassaoloaika ja kulloinkin myönnetty tuntimäärä). Lisäksi tilitoimistolle tulee ilmoittaa, jos omainen toimii avustajana, sillä esimerkiksi lomat määräytyvät avustajana toimivalle omaiselle eri tavalla.

Avustajakorvaus

Henkilökohtaiselta avustajalta ei vaadita tiettyä koulutusta. Työnantajana toimivalle vammaiselle henkilölle korvataan henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuneet kustannukset henkilökohtaisia avustajia koskevan valtakunnallisen työehtosopimuksen mukaisesti. Vammaisella henkilöllä on mahdollisuus solmimansa työsopimuksen perusteella suorittaa työntekijälleen myös suurempaa palkkaa, mutta sitä ei vammaispalvelulain mukaisena tukitoimena korvata. Kahden avustajan päällekkäistä työtä ei korvata, ellei siitä ole erikseen sovittu vammaispalvelujen työntekijän kanssa.

Asiakas voi hänelle myönnettyjen avustajatuntien puitteissa palkata useamman kuin yhden avustajan. Asiakkaan tulee huomioida työaikalaki ja huolehtia siitä, etteivät työntekijät tee sellaista jatkuvaa ylityötä, jota ei voi tasoittaa kahdeksan viikon työjakson aikana. Ylityökorvauksia ei makseta, vaan tilanteissa, joissa avustaja, esimerkiksi tuuratessaan toista avustajaa tämän loma-aikana, tekee määräaikaista työtunteja työsopimukseensa kirjatun tuntimäärän yli, tulee tehdä työntekijälle uusi määräaikainen rinnakkainen työsopimus.

Työnantajan lakisääteiset maksut

Varsinaisesta palkasta aiheutuvan kustannuksen lisäksi hyvinvointialue korvaa työnantajalle maksettavaksi tulevat lakisääteiset maksut ja korvaukset, joita ovat:

- *työeläkevakuutus*
- *tapaturmavakuutusmaksu*
- *työttömyysvakuutusmaksu, muut mahdolliset työnantajan velvollisuuksiin kuuluvat pakolliset vakuutukset (vakuutusyhtiöt tietävät lisää pakollisista vakuutuksista)*
- *sosiaaliturvamaksu*
- *lakisääteisestä työterveydenhuollosta perittävä maksu siltä osin, kun se ylittää Kelan työterveyshuollosta työnantajalle korvaaman osuuden (ei kata sairaanhoitoa).*

Korvattaviksi kustannuksiksi luetaan myös muita kohtuullisia avustajasta aiheutuvia välttämättömiä kuluja, joita haetaan erikseen.

Työehtosopimuksen mukaisesti henkilökohtaiselle avustajalle maksetaan esim. iltä- ja viikonlopputyöltä korotettua palkkaa.

Ostopalvelu

Henkilökohtaisen avun ostopalvelua Etelä-Karjalan hyvinvointialue hankkii kilpailutetuilta palveluntuottajilta sopimuksen mukaisessa etusijajärjestyksessä.

Vammaispalvelujen työntekijä tilaa asiakkaan palvelutarvetta vastaavan tuntimäärän mukaisen palvelun palveluntuottajalta, ja palveluntuottaja on yhteydessä asiakkaaseen palvelun aloittamisesta sopimiseksi.

Vammaispalvelujen palvelusihteeri lähettää laskutusluvan palveluntuottajalle tehdyn palvelupäätöksen perusteella.

Palveluseteli

Palveluseteli sopii henkilökohtaisen avun järjestämisen tavaksi silloin, kun kyseessä ovat pienet tuntimäärät (enintään 60 tuntia kuukaudessa) tai kun vakituiselle avustajalle haetaan sijaista. Palvelusetelin myöntäminen muuhun kuin työnantajamallin sijaistamisjärjestelyksi edellyttää pienen tuntimäärän lisäksi,

että vammainen henkilö kykenee toimimaan kuluttaja-asemassa eli hän kykenee tekemään valintoja palveluntuottajan suhteen, valvomaan saamansa palvelun laatua, ja tarvittaessa reklamoimaan siitä. Palveluseteliä käytettäessä hyvinvointialue ei ole sopimusosapuolena palvelusta sovittaessa, vaan kyse on asiakkaan ja palveluntuottajan välisestä sopimuksesta.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue pitää luetteloa hyväksymistään henkilökohtaisen avun palvelusetelituottajista, ja päättää palvelusetelin arvon (vuonna 2025 arvo 25 €/h). Palvelusetelin käyttöönsä saava vammainen henkilö valitsee itse palveluntuottajan Ekhvan hyväksymistä ja valvomista palveluseteliyrittäjistä, on yhteydessä palveluntuottajaan ja tilaa palvelun. Hän myös tarvittaessa reklamoi itse saamastaan palvelusta suoraan palveluntuottajaa ja voi vaihtaa palveluntuottajaa itsenäisesti sekä halutessaan käyttää useampaa palveluntuottajaa. Asiakas siis valvoo itsenäisesti saamansa palvelun laatua.

Henkilökohtainen apu on vammaiselle henkilölle maksuton palvelu kaikissa toteuttamistavoissa.

6.3 Erityinen osallisuuden tuki

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada erityistä osallisuuden tukea, jos hän tarvitsee yksilöllisesti toteutettavaa toisen henkilön tukea voidakseen päästä vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa tai osallistuakseen vapaa-ajan toimintaan sekä ollakseen osallisena vuorovaikutuksen tai vapaa-ajan tilanteissa. Palveluun on subjektiivinen oikeus vammaisella henkilöllä, joka ei kykene itsenäisesti tai tuettuna muodostamaan ja ilmaisemaan tahtoaan avun sisällöstä, ja jolle henkilökohtainen apu ei siten ole sopiva palvelu. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että erityiseen osallisuuden tukeen oikeutetulla vammaisella henkilöllä on merkittäviä kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen haasteita, lisäksi usein myös käyttäytymisen haasteita, joiden vuoksi hän tarvitsee vapaa-ajan toiminnoissa tai vuorovaikutustilanteissa häntä avustamaan ja ohjaamaan henkilön, joka osaa häntä tulkita ja hänen käytöstään ennakoida. Mikäli asiakas

pystyy esimerkiksi kuvista valitsemaan mitä haluaisi tehdä, ei hän lähtökohtaisesti ole oikeutettu erityiseen osallisuuden tukeen.

Palvelua voidaan joissakin tapauksissa järjestää myös sellaisille vammaisille henkilöille, joiden ohjaaminen välttämättä edellyttää erityistä ammatillista osaamista vaikeiden käyttäytymisen haasteiden vuoksi. Erityinen osallisuuden tuki on tarkoitettu sellaisille vammaisille henkilöille, joiden osallisuuden toteutuminen ja tukeminen on erityisen haastavaa, tällaisia henkilöitä voivat olla esimerkiksi vaikeasti kehitysvammaiset henkilöt, osa autismin kirjolla olevista henkilöistä, osa aivovamman saaneista henkilöistä ja osa lihassairautta sairastavista henkilöistä (HE 191/2022 vp.). Vammainen henkilö ei voi saada yhtä aikaa henkilökohtaisen avun palvelua ja erityisen osallisuuden tukea.

Erityistä osallisuuden tukea voi saada itsenäisesti omassa asunnossa, tai lapsuuden perheensä kanssa asuva, perhehoidossa tai muussa ryhmämuotoisessa asumisessa asuva vammainen henkilö. Erityisen osallisuuden tuki on tarkoitettu toteutettavaksi ensisijaisesti kodin ulkopuolella, mutta erityisestä syystä sitä voidaan toteuttaa myös vammaisen henkilön kotona, jos hänen osallisuuttaan ei muutoin voida taata. Osallisuus tarkoittaa toimijuutta omassa elämässä, esimerkiksi sosiaalisesti merkityksellisissä vuorovaikutussuhteissa.

Erityinen osallisuuden tuki sisältää tarvittaessa vahvankin ohjauksen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja vammaiselle henkilölle mieluisan vapaa-ajan toiminnan löytämisessä ja toteuttamisessa. Erityistä osallisuuden tukea voidaan myöntää vammaiselle henkilölle tueksi mielekkään oman tekemisen löytämiseksi. Edellytyksenä palvelulle ei ole tiedossa oleva tekeminen tai toiminta. Erityisen osallisuuden tuen palvelun sisältöä ja tarvetta voi asiakkaan lisäksi ja hänen kanssaan määrittää hänen omaisensa tai muu hänet tunteva henkilö (asumisyksikön henkilökunta, perhehoitaja, päiväaikaistoiminnan ohjaajat).

Erityistä osallisuuden tukea myönnettäessä otetaan huomioon asiakkaan palveluiden kokonaisuus ja yksilöllinen tilanne, esimerkiksi henkilökohtaisen ohjauksen määrä asumispalveluissa ja asiakkaan muut osallisuutta tukevat palvelut. Asumispalveluihin sisältyy osallisuuden tukeminen asiakkaan lähiympäristössä. Asumispalveluissa palveluntuottajan tulee antaa asiakkaalle

myös kohtuullisessa määrin hänen tarvitsemaansa osallisuuden tukea vuorovaikutukseen ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen sekä mieluisan vapaa-ajan löytämiseen ja toteuttamiseen. Erillisenä palveluna myönnettävä erityinen osallisuuden tuki voi tarvittaessa täydentää muihin palveluihin sisältyvää osallisuuden tukea.

Erityistä osallisuuden tukea myönnetään siihen oikeutetulle vammaiselle henkilölle vähintään 10 tuntia kuukaudessa vuonna 2025, vähintään 20 tuntia kuukaudessa vuonna 2026 ja vähintään 30 tuntia kuukaudessa vuodesta 2027 eteenpäin ellei tätä pienempi määrä vastaa asiakkaan todelliseen palvelutarpeeseen.

Asiakassuunnitelmaan kirjattu tuen tarve määrittelee erityisen osallisuuden tuen palvelun tarvetta ja määrää. Vammaisen henkilön tulisi saada palvelua riittävä määrä huomioiden hänen toimintarajoitteensa, toimintaympäristönsä ja aiemmat kokemuksensa.

Palvelun toteuttaminen ja asiakasmaksu

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella erityistä osallisuuden tukea järjestetään ensisijaisesti omana toimintana. Palvelun toteuttajan on oltava ensisijaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö, mutta erityistä tukea voi antaa myös muu asiakkaan tarpeeseen vastaava ja soveltuva henkilö silloin kun se on asiakkaan edun mukaista.

Palvelu on vammaiselle henkilölle maksuton.

6.4 Tuettu päätöksenteko

Vammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus saada erillisenä palveluna tuettua päätöksentekoa, jos hän tarvitsee tukea voidakseen tehdä omaa elämäänsä koskevia merkittäviä (esimerkiksi opiskelupaikan valinta, muutto lapsuudenkodista, muutto toiselle paikkakunnalle), muita kuin jokapäiväiseen elämään kuuluvia päätöksiä. Tuettu päätöksenteko on tarkoitettu sellaisille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat erityistä tukea päätöksentekotilanteissa.

Muissa kuin merkittävissä päätöksentekotilanteissa tuettu päätöksenteko sisältyy toimintatapana vammaispalvelulain perusteella järjestettäviin muihin palveluihin, edellyttäen että, se soveltuu palvelun luonteeseen. Esimerkiksi henkilökohtainen apu on palvelu, johon se ei palvelun luonteen vuoksi sovellu. Päätöksen merkittävyyttä arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen henkilön oma näkemys, ja tuetun päätöksenteon tarve arvioidaan yhdessä hänen ja tarvittaessa hänen läheistensä kanssa.

Tuetulla päätöksenteolla ei korvata edunvalvontaa tai tulkkauspalvelua. Jos vammaisen henkilö ei kykene valvomaan omaa etuaan tai huolehtimaan itseään ja varallisuuttaan koskevista asioista, on haettava edunvalvojaa, ei tuettua päätöksentekoa.

Tuettu päätöksenteko sisältää tuen päätöksen teon kannalta tarvittavan tiedon hankkimisessa, asioiden ymmärtämisessä, päätös- ja toimintavaihtoehtojen ja niiden vaikutusten arvioimisessa, oman tahdon muodostamisessa ja ilmaisemisessa, päätösten tekemisessä ja toteuttamisessa. Tuetussa päätöksenteossa päätöksen tekee aina vammaisen henkilö ja vammaisella henkilöllä on oikeus tehdä myös objektiivisesti katsottuna huonoja päätöksiä. Tuetun päätöksenteon tarkoituksena on vahvistaa vammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta sekä mahdollisuuksia tehdä ja toteuttaa elämässään omia valintoja.

Tuetun päätöksenteon palvelun määrään vaikuttaa erityisesti se elämäntilanne, johon tuettua päätöksentekoa haetaan sekä vammaisen henkilön kommunikointikeinot. Palvelu on määräaikainen.

Palvelun toteuttaminen ja asiakasmaksu

Vammaisen henkilön oma näkemys tukea antavasta henkilöstä tulee ottaa huomioon. Henkilön täytyy kuitenkin olla riippumaton suhteessa päätettävään asiaan. Tukea päätöksentekoon antava henkilö ei saa ottaa kantaa tai vaikuttaa

asioihin, joista päättämiseen hän antaa tukea vammaiselle henkilölle. Tukea antavalta henkilöltä ei edellytetä tiettyä koulutusta, vaan vammaisen henkilön yksilölliset tarpeet määrittävät tukihenkilöltä vaadittavan osaamisen. Asiakkaan palvelukokonaisuudesta vastaavan sosiaalihuollon ammattihenkilön on kuitenkin varmistettava, että tukea antava henkilö ymmärtää tuetun päätöksenteon tarkoituksen, hänellä on vammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin nähden riittävä osaaminen ja että hän on riippumaton suhteessa päätöksenteon kohteena olevaan asiaan.

Asumispalveluiden piirissä olevat asiakkaat saavat lähtökohtaisesti tarvitsemansa tuen päätöksentekoon asumisen ohjaajilta lukuun ottamatta tilanteita, joissa päätöksentekoon liittyy eturistiriitatilanteita, tai on muusta syystä perusteltua, ja vammaisen henkilön edun mukaista järjestää palvelu muulla tavoin.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella tuettua päätöksentekoa toteutetaan ensisijaisesti omana toimintana.

Palvelu on asiakkaalle maksuton.

6.5 Vaativa moniammatillinen tuki

Vammaiselle henkilölle myönnetään vaativaa moniammatillista tukea, jos:

- 1) hänen osallisuutensa taikka itsemääräämisoikeutensa tai muiden perusoikeuksiensa toteutumisen tukeminen edellyttää erityistä ammatillista osaamista ja yhteistyötä;
- 2) hänellä on vaikeita vammaan liittyviä kommunikoinnin, sosiaalisen vuorovaikutuksen tai käyttäytymisen haasteita, joiden vuoksi hänen tai muiden henkilöiden ihmisarvo, terveys tai turvallisuus on uhattuna; tai
- 3) hänen perusoikeuksiinsa kohdistuvien rajoitustoimenpiteiden käytön taustalla olevien syiden selvittäminen ja rajoitustoimenpiteiden käytön ennaltaehkäisy ja vähentäminen edellyttävät moniammatillista tukea.

Vaativan moniammatillisen tuen palvelukokonaisuus vastaa siis tilanteisiin, joihin liittyy yleensä sellaisia puutteita itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden toteutumisessa, joita ei pystytä ratkaisemaan tuetulla päätöksenteolla, erityisellä osallisuuden tuella tai yhden ammattihenkilön antamalla tuella. Tilanteet ovat yleensä sellaisia, joita esimerkiksi asumisen ohjaajat tai päivätoiminnan ohjaajat eivät pysty ratkaisemaan, vaan tarvitaan erityistä osaamista ja pitkäaikaista moniammatillista yhteistyötä heidän työnsä tueksi.

Vaativaa moniammatillista tukea annetaan vammaiselle henkilölle, häntä tukeville läheisille ja hänen kanssaan läheisesti työskenteleville ammattilaisille. Vaativaa moniammatillista tukea tarvitseva asiakas voi asua lapsuudenkodissaan, itsenäisesti tai ryhmämuotoisesti, ja tukea tulee järjestää ensisijaisesti vammaisen henkilön kotiin tai muuhun omaan toimintaympäristöön. Lisäksi vaativa moniammatillinen tuki sisältää vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen edellyttämät terveydenhuollon tutkimukset. Joissakin tilanteissa vaativaa moniammatillista tukea on tarkoituksenmukaista järjestää myös laitospalvelujaksoina vaativan moniammatillisen tuen yksikössä.

Tarvittavan tuen sisällöstä, määrästä ja toteuttamistavasta päätettäessä on otettava huomioon vammaisen henkilön kommunikointikeino, asiakassuunnitelmaan kirjattu yksilöllinen tuen tarve ja toivomukset sekä elämäntilanne, jossa vammaisen henkilö tarvitsee tukea. Vaativan moniammatillisen tuen sisältö, määrä ja toteutustapa kirjataan päätökseen.

Palvelun toteuttaminen ja asiakasmaksu

Vaativaa moniammatillista tukea antaa vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä. Ongelmien syiden selvittämiseen sekä tarvittavan tuen tarpeen arviointiin ja toteuttamiseen voivat osallistua esimerkiksi kehitysvammalääkärit, psykiatrit, psykologit, sosiaalityöntekijät, kuntoutusohjaajat, toiminta- puhe- ja fysioterapeutit sekä kommunikaatio-ohjaajat. Kaikkien edellä mainittujen ammattilaisten tai koko moniammatillisen asiantuntijaryhmän ei tarvitse osallistua vaativan moniammatillisen tuen toteuttamiseen, vaan tarvittavat

ryhmän asiantuntijat riippuvat vammaisen henkilön yksilöllisestä tuen tarpeesta ja tilanteen vaativuudesta.

Vaativan moniammatillisen tuen yksikkö on ympärivuorokautinen yksikkö, jossa on käytettävissä vaativan moniammatillisen tuen toteuttamiseen ja tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon liittyvien tutkimusten suorittamiseen tarvittava lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön osaaminen. Vaativan moniammatillisen tuen yksiköissä voi olla muitakin kuin erityishuollon tarpeessa olevia henkilöitä. Mikäli kyseessä on kehitysvammaisten erityishuoltolain tarkoittama henkilö, johon joudutaan kohdistamaan rajoitustoimenpiteitä, tarvitaan vaativan moniammatillisen tuen päätöksen lisäksi myös päätös erityishuollon antamisesta.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella vaativaa moniammatillista tukea järjestetään ensisijaisesti omana toimintana. Vaativa moniammatillinen tuki on asiakkaalle maksuton palvelu, mutta ylläpidosta (tutkimus- ja kuntoutusjaksolla) voidaan periä kohtuullinen maksu (asiaksmaksulaki 4 § ja 7e §).

6.6 Asumisen tuki

Ennen vammaispalvelulain mukaisen asumisen tuen myöntämistä tulee arvioida vastaako sosiaalihuoltolain mukainen tuetun asumisen, yhteisöllisen asumisen tai ympärivuorokautisen palveluasumisen palvelu vammaisen henkilön palvelutarpeeseen. Hyvinvointialueella on oikeus järjestää vammaisen henkilön palveluja (mukaan lukien asumispalvelut) esimerkiksi sosiaalihuoltolain perusteella, joka on ensisijainen vammaispalvelulakiin nähden. Mikäli sosiaalihuoltolain mukaiset asumispalvelut ovat vammaiselle henkilölle sopivia ja riittäviä, ei oikeutta asumisen tukeen synny. Tällaisissa tilanteissa sosiaalihuoltolain mukaisista asumispalveluista peritään asiaksmaksulain mukainen maksu, ottaen huomioon soveltamisalasäännöksen mukainen suojasäännös sekä asiaksmaksulain maksun alentamista ja poistamista koskeva 11 §:n säännös. Mikäli sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut eivät ole riittäviä, voidaan vammaispalvelulakia soveltaa täydentävänä lakina. Mahdollista on siis

järjestää vammaisen henkilön tarvitsemat palvelut joko kokonaan tai osittain sosiaalihuoltolain perusteella.

Sosiaalihuoltolain mukaisella tuetulla asumisella tarkoitetaan itsenäistä asumista, jota tuetaan kotiin järjestettävällä sosiaaliohjauksella. Sitä järjestetään vammaiselle henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea itsenäisessä asumisessa tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuen tarpeet voivat liittyä esimerkiksi kodista ja itsestä huolehtimiseen, asioimiseen ja vapaa-aikaan.

Yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Sosiaalihuoltolain mukaisessa yhteisöllisessä asumisessa vammaiselle henkilölle järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaiset palvelut erillisinä sosiaalipalveluina. Vammainen henkilö voi tarvita sosiaaliohjausta tai sosiaalista kuntoutusta tukipalvelujen ja hoidon lisäksi tai sijaan.

Ympäri vuorokautisella palveluasumisella tarkoitetaan asumista yhteisöllistä toimintaa tarjoavassa esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilöllä on hänen tarpeitaan vastaava asunto, ja jossa hän saa asumisyksikön henkilöstöltä viipymättä ja vuorokaudenajasta riippumatta hoitoa ja huolenpitoa myös äkilliseen tarpeeseensa. Se sisältää vammaisen henkilön tarvitseman hoidon ja huolenpidon, toimintakykyä ylläpitävän ja edistävän toiminnan, ateriat, vaatehuollon, siivouksen sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan. Ympäri vuorokautista palveluasumista järjestetään jatkuvaan hoidon ja huolenpidon tarpeeseen tai vaativan ammatillisen hoidon tarpeeseen. Lähtökohtaisesti palvelun myöntämisen edellytyksenä on myös yöaikainen avun tarve.

Sosiaalihuoltolain mukaisen asumispalvelut vastaavat ensisijaisesti vammaisenkin henkilön hoivan ja huolenpidon tarpeeseen. Vammaispalvelulain mukaisen asumisen tuen lähtökohtana on vammaisen henkilön avun ja tuen tarve,

ja sen tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta muiden kansalaisten kanssa liittyen asuinympäristöön, asumismuotoihin ja asumisen tasoon. Taustalla on vammaissopimuksen 19 artikla (eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä). Asumisen tuen tarkoituksena on tukea jatkuvasti toisen henkilön avun tarpeessa olevaa vammaista henkilöä selviytymään mahdollisimman itsenäisesti kotona tukemalla hänen toimintakykyään ja toteuttamalla erityisjärjestelyjä asumiseen liittyen, jotka mahdollistavat suoriutumisen tavanomaisista elämän toiminnoista mahdollisimman itsenäisesti.

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada asumisen tukea, jos hän tarvitsee apua tai tukea voidakseen hoitaa päivittäiset toimensa. Asumisen tuki on tarkoitettu paljon apua tarvitseville vammaisille henkilöille, joiden avun ja tuen tarve on jatkuvaa. Tarkoituksena on, että vammaisen henkilö voi asua mahdollisimman itsenäisesti silloinkin, kun hän tarvitsee apua tai tukea asumisessa. Asumisen tuki sisältää tarvittavan avun ja tuen päivittäisissä toimissa, vuorovaikutuksessa ja osallisuudessa sekä niissä itsehoitoa vastaavissa toimenpiteissä, jotka liittyvät terveyden ylläpitoon ja pitkäaikaisen sairauden ohjeiden mukaiseen hoitoon. Se tarkoittaa myös tarvittaessa ympärivuorokautista asumisturvallisuutta.

Vammaisen henkilön hakiessa asumisen tukea, arvioidaan tuen välttämättömyys ja päivittäiset toimet, sekä se, voidaanko tarpeeseen vastata ensisijaisen lainsäädännön perusteella. Hakemus on käsiteltävä tarvittaessa myös sosiaalihuoltolain mukaisena hakemuksena ensisijaisten palveluiden järjestämiseksi. Vammaisella henkilöllä on tuen myöntämisedellytysten täyttyessä subjektiivinen oikeus asumisen tukeen ja siihen liittyvien palveluiden kokonaisuuteen. Ensisijaisten palveluiden ollessa sopivia ja riittäviä tai esimerkiksi henkilökohtaisen avun riittäessä, ei oikeutta asumisen tukeen synny. Asumisen tukea järjestettäessä on otettava huomioon samassa asemassa olevien hakijoiden yhdenvertaisuus.

Asumisen tukeen liitetään tarvittaessa terveydenhuoltolain perusteella kotiin järjestettäviä terveydenhuollon palveluita taikka sosiaalihuoltolain tai muiden lakien perusteella järjestettäviä palveluita (esimerkiksi kotihoito ja omaishoito, turvapuhelin ja muut tukipalvelut) siten, että ne muodostavat henkilön yksilöllisten

tarpeiden mukaisen palvelukokonaisuuden. Kotisairaanhoidon on oltava jokapäiväisen suoriutumisen kannalta välttämätön palvelu, jotta se voisi sisältyä asumisen tukeen.

Asumisen tuen palveluiden tukee liittyä asumiseen ja edistää vammaisen henkilön itsenäistä suoriutumista kotona. Pelkästään tuen tarve viikko- tai suursiivouksessa, lumenluonnissa tai asunnon remontoinnissa ei oikeuta asumisen tukeen (HE 191/2022 vp s. 203).

Palvelun toteuttaminen ja asiakasmaksu

Palvelua järjestettäessä on otettava huomioon vammaisen henkilön näkemys ja elämäntilanne (esimerkiksi perhesuhteet), avun tarve, ja samassa asemassa olevien tuen hakijoiden yhdenvertaisuus. Tarvittavien palveluiden määrällä ja runsaudella voi olla vaikutusta siihen, miten ja missä palveluja ja tukea järjestetään. Vammaisen henkilön subjektiivinen oikeus palveluun ei ulotu siihen, miten tuki järjestetään. Joskus vammaisen henkilön avun tarve tai muuttuneet olosuhteet voivat estää tuen järjestämisen hänen toivomallaan tavalla, esimerkiksi kun todetaan, ettei vammaisen henkilö tosiasiallisesti selviä kotona sinne järjestettävien palvelujen avulla, tai kun henkilö ei oman menettelyn vuoksi voi vastaanottaa kotiin järjestettäviä palveluja.

Asumisen tuki voidaan järjestää vammaisen henkilön omaan asuntoon, vuokra-asuntoon tai ryhmämuotoisesti toteutettuna asumisena, tai myös pitkäaikaisena perhehoitona tai asumisyksikössä. Tuki järjestetään vakituiseen kotiin, jonka perusteella kotikunta määräytyy. Asumisen tukeen voi sisältyä myös jaksoja ympärivuorokautisessa yksikössä tai vaativan moniammatillisen tuen yksikössä. Vammaisella henkilöllä ei ole järjestämisen tapaan subjektiivista oikeutta, mutta asumisen tukea on kuitenkin järjestettävä vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen mukainen määrä ensisijaisesti vammaisen henkilön toivomalla toteuttamistavalla, ja siten että vammaisen henkilön itsemääräämisoikeus, osallisuus ja yksityisyys toteutuvat mahdollisimman hyvin.

Asumisen tukea tarvitsevalle vammaiselle henkilölle tehdään päätös asumisen tuesta, ja päätökseen kirjataan, mihin päivittäisiin toimiin ja minkä palvelujen (mukaan lukien sovellettava laki) turvin asumisen tuki toteutetaan. Myös asiakasmaksuun on otettava päätöksessä kantaa. Asumisen tuen toteuttamisen suunnittelu ja päätöksenteko edellyttää yleensä monialaista yhteistyötä. Tarvittavista palveluista tehdään erilliset päätökset hyvinvointialueen sosiaalihuollon toimintasäännön mukaisesti.

Palvelu on asiakkaalle maksuton, ylläpidosta voidaan periä kohtuullinen maksu. (Asiakasmaksulaki 4 § ja 7e §)

6.7 Lapsen asumisen tuki

Lapsen asumisen tuen tarkoituksena on turvata vammaisen lapsen mahdollisuus asua kotona oman perheensä kanssa. Taustalla on vammaissopimuksen 23 artikla, kohta 3, vammaisen lapsen yhdenvertaisesta oikeudesta perhe-elämään. Vammaisen lapsi, joka tarvitsee erityisiä tukitoimia voidakseen asua kotona, on oikeutettu lapsen asumisen tukeen. Lapselle tehdään tarvittaessa kokoava päätös, jossa määritellään minkä palvelujen avulla lapsen asumisen tuki toteutetaan, ja näistä palveluista tehdään omat päätökset. Kaikki vammaiset lapset eivät tarvitse asumisen tuen päätöstä, vaikka heille myönnettäisiinkin vammaispalveluita.

Vammaiselle lapselle ja hänen perheelleen on järjestettävä sellainen asumisen tuki, joka mahdollistaa lapselle hänen ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa nähden tarpeellisen hoidon ja huolenpidon, osallisuuden sekä turvallisen kasvuympäristön. Palvelut voivat olla esimerkiksi vammaispalveluista järjestettäviä lapsen huolenpitoon liittyviä palveluita yhdistyen perhepalveluista myönnettävään perhetyöhön tai lapsiperheiden kotipalveluun. Tarvittavia palveluita on järjestettävä lapselle ja perheelle vuorokauden ajasta riippumatta. Erityisesti silloin kun vammaisen lapsen perheessä on useita eri palvelujen tarpeessa olevia henkilöitä, on monialainen yhteistyö olennaisen tärkeää.

Lapsen asumisen tuki järjestetään kodin ulkopuolella vain, jos lapsen ei ole mahdollista asua kotona oman perheensä kanssa lapselle ja hänen perheelleen järjestetystä yksilöllisestä avusta ja tuesta huolimatta. Se edellyttää huoltajien ja 15 vuotta täyttäneen lapsen suostumusta. Silloin, kun lapsen huostaanoton ja sijaishuollon edellytykset täyttyvät, lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle tehdään lastensuojelulain ([417/2007](#)) perusteella. Mikäli vammaisen lapsen tuen tarve johtuu lapsen kasvuolosuhteista tai lapsen itseään vaarantavasta käyttäytymisestä on vammaisella lapsella oikeus lastensuojelun palveluihin.

Lapsen huoltajat voivat tehdä hakemuksen lapsen asumisen tuesta kodin ulkopuolella. Sosiaalityöntekijä arvioi yhteistyössä huoltajien kanssa, miten lapsen asumisen tuki voidaan järjestää lapsen edun mukaisesti. Lapsen etu riippuu lapsen iästä, kehitystasosta ja elämäntilanteesta, jossa lapsi on. Siihen vaikuttaa myös lapsen sukupuoli, kulttuuristausta, uskonnollinen tausta ja äidinkieli. Palveluiden on tuettava lapsen edun toteutumista, mutta joskus ne voivat jopa estää lapsen tai nuoren itsenäistymistä ja omatoimisuutta. Asumispalvelua kodin ulkopuolella tarvitseva vammaiset lapset vaativat yleensä erityisen paljon hoitoa ja huolenpitoa tai erityisen paljon arjen hallinnan ohjausta ja valvontaa.

Lapsen asumisen tuen palveluprosessissa on oltava lapsen tarpeiden edellyttämä asiantuntemus. Vaadittavasta monialaisesta yhteistyöstä säädetään sosiaalihuoltolain 41 §:ssä. Päätös lapsen asumisen tuesta kodin ulkopuolella edellyttää lapsen mielipiteen selvittämistä ja lapsen edun arviointia. Lapsen mielipiteen selvittämisessä noudatetaan, mitä 20 §:ssä säädetään. Lapsen mielipiteen kuuleminen on toteutettava niin, ettei lasta aseteta hankalaan tilanteeseen vanhempiensa ja huoltajansa kanssa. Lapselle on annettava mielipiteen esittämiseen tukea, ja hänelle on annettava mahdollisuus käyttää itselleen soveltuvaa kieltä tai kommunikointikeinoja. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin.

Päätöksessä on perusteltava miksi asuminen kotona oman perheen kanssa ei ole mahdollista ja millä tavoin asuminen kodin ulkopuolella vastaa lapsen tuen tarpeisiin. Sen on oltava lapsen huolenpidon, tasapainoisen kehityksen ja

hyvinvoinnin toteuttamiseksi tai turvallisuuden kannalta lapsen edun mukaista. Järjestettäessä lapsen asumisen tukea on otettava huomioon mitä lapsenhuoltolain 1§:ssä säädetään.

Palvelun toteuttaminen ja asiakasmaksu

Lapsen asumisen tuki kodin ulkopuolella voidaan järjestää perhehoitona tai enintään seitsemän lapsen ryhmäkodissa. Lapsen asuessa kodin ulkopuolella on kiinnitettävä erityistä huomiota ihmissuhteiden jatkuvuuteen ja lapsen oikeuteen pitää yhteyttä hänelle läheisiin henkilöihin, harrastusten tukemiseen, varhaiskasvatuksen tai koulunkäynnin toteutumiseen, terveydenhuollon palvelujen jatkuvuuteen, minkä ikäisiä muita lapsia yksikössä on, millaista osaamista ja millaiset tilat yksikössä on. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien on turvaamiseksi yhteistyö huoltajien, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa tulee lapsen sosiaalityöntekijän tehtäväksi. Kodin ulkopuolella asuvan lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen ja opetukseen säädetään varhaiskasvatuslaissa, perusopetuslaissa sekä oppivelvollisuuslaissa ([1214/2020](#)). Lapsen asiakassuunnitelmaan on kirjattava, miten hänen varhaiskasvatuksensa, perusopetuksensa, oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu koulutus tai muu opetus järjestetään lapsen asuessa kodin ulkopuolella. Lapsen huoltajien oikeudet säilyvät täysimääräisinä silloin kun lapsi asuu kodin ulkopuolella vammaispalvelulain mukaisella päätöksellä. Huoltajat päättävät siis edelleen lapsen hoidosta ja kasvatuksesta, asuinpaikasta, koulutuksesta, harrastuksista sekä muista henkilökohtaisista asioista.

Lapsen ylläpito, puhtaus ja tarpeenmukainen terveydenhoito järjestetään lapsen sijoituspaikassa ja kustannuksista vastaa hyvinvointialue. Kotilomien aikaisista kustannuksista vastaavat lapsen vanhemmat, esimerkiksi matkakustannuksista. Tarvittaessa on mahdollista hakea taloudellista tukea kustannuksiin toimeentulotukena tai vammaispalvelulain muuna tukena.

Hyvinvointialue voi periä lapselta ja lapsen vanhemmilta kodin ulkopuolella järjestettävästä lapsen asumisen tuesta lapsen elatuksesta aiheutuneiden kustannusten johdosta enintään 500 euron suuruisen maksun. Maksu jaetaan

vanhempien kesken noudattaen, mitä lapsen elatuksesta annetun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään vanhempien elatuskyvystä. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta sellaisen vanhemman osalta, joka on velvoitettu suorittamaan lapselle elatusapua, vaan tällöin sovelletaan tämän pykälän 2 momenttia.

Lapsen tuloista maksua perittäessä on huolehdittava siitä, että lapsen henkilökohtaiseen käyttöön jää käyttövara, joka on perhehoidossa asuvalle lapselle vähintään 7 c §:n 3 momentissa säädetyn pitkäaikaisen perhehoidon käyttövaran suuruinen ja pienryhmäkodissa asuvalle lapselle vähintään 7 c §:n 3 momentissa säädetyn pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen käyttövaran suuruinen.

6.8. Esteettömän asumisen tuki

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada kohtuullinen tuki esteettömään asumiseen, jos hän *välttämättä* tarvitsee sitä selviytyäkseen asumiseen liittyvistä toiminnoista, kuten päivittäisistä toimista, työnteosta, opiskelusta, harrastamisesta ja liikkumisesta asunnossa tai sen lähiympäristössä. Mikäli esteet kodissa ja sen lähiympäristössä *vain hankaloittavat* vammaisen henkilön toimintaa ja muutostyöt tai asuntoon myönnettävät välineet *ainoastaan helpottaisivat* asumista omassa kodissa, eivät tuen myöntämisen edellytykset vielä täyty. Tuen saamisen edellytyksenä ei ole täysin itsenäinen selviytyminen esteettömän asumisen tuen turvin, mutta esteettömän asumisen tuen tulee edistää vammaisen henkilön itsenäistä elämää tai vammaisen lapsen mahdollisuutta asua oman perheensä kanssa.

Esteettömän asumisen tukea on järjestettävä: 1) asunnon muutostöihin; 2) esteiden poistamiseen asunnon välittömästä lähiympäristöstä; 3) esteettömän asumisen mahdollistaviin välineisiin ja muihin teknisiin ratkaisuihin; 4) esteettömän asumisen suunnitteluun. Hyvinvointialue voi myös antaa välineitä ja muita teknisiä ratkaisuja korvauksetta vammaisen henkilön käyttöön.

Hakijalla tulee olla kotikuntalain mukainen kotipaikka Etelä-Karjalan hyvinvointialueeseen kuuluvassa kunnassa. Esteettömän asumisen tuki myönnetään vakituiseen asuntoon, jossa hakija on kirjoilla (väestötiedot). Esteettömän asumisen tukea järjestetään vuoroasumistilanteissa lapsen virallisen asuinpaikan lisäksi toisen vanhemman asuntoon. Vuoroasumisella tarkoitetaan lapsenhuoltolain tarkoittamaa tilannetta, jossa lapsi asuu vähintään 40 prosenttia kalenterivuodesta kummankin vanhempansa luona. Tukea järjestetään erityisen painavasta syystä myös palveluyksikössä olevaan asuntoon eli esimerkiksi kun vammainen henkilö ei ilman muutostyötä, välinettä tai teknistä ratkaisua pystyisi jatkamaan asumista hänelle muutoin soveltuvassa palveluyksikössä.

Esteettömän asumisen tuen päätöstä tehtäessä tulee arvioida, saadaanko asunto asumiskelpoiseksi yksinomaan vammaispalvelulain mukaan korvattavilla muutostöillä. Mikäli asunto edellyttää peruskorjausta, hyvinvointialue voi edellyttää, että vammainen henkilö tekee asunnossaan sellaiset välttämättömät peruskorjaustyöt, että vammaispalvelulain mukaan korvattavat asunnon muutostyöt voidaan hänen asunnossaan tarkoituksenmukaisesti toteuttaa. Asumiskelpoisuuden arvioinnissa hyödynnetään tarvittaessa teknisen toimen, rakennustarkastuksen, terveystarkastuksen ja palotarkastuksen asiantuntijoiden apua.

Jos kyseessä on uudisrakennus, tulee jo rakennuksen suunnittelussa huomioida vamman tai sairauden edellyttämät tarkoituksenmukaiset ja välttämättömät ratkaisut. Mikäli rakentamisesta aiheutuu vamman tai sairauden vuoksi välttämättömiä ylimääräisiä kustannuksia, korvataan ne vammaispalvelulain perusteella kohtuullisilta osin. Esimerkiksi kun vamman tai sairauden vuoksi välttämättömille apuvälineille tarvitaan erityisiä säilytystiloja tai apuvälineiden huolto edellyttää erillisiä muutostöitä. Vammaisuudesta johtuva tarve on otettava huomioon jo suunnittelu- ja toteuttamisvaiheessa. Muutostöitä haettaessa jälkikäteen, ei edellytyksiä korvauksen täysimääräiselle myöntämiselle välttämättä synny.

Mikäli muutostyö vaatii rakennuslupaa tai muuta hakijan tulee hankkia se ennen muutostöiden aloittamista/ennen korvausten maksamista. Samoin toimitaan myös tilanteessa, jos muutostöihin liittyvään välineeseen tai laitteeseen tarvitaan jokin lupa.

Vammaispalvelulain mukaisia palvelu- ja tukitoimia järjestetään silloin, kun vammaisen henkilö ei saa välttämättömiä palveluja tai etuuksia muun lain nojalla. Esimerkiksi ikääntyvien palveluiden kautta voi saada ohjausta avustuksen hakemiseen ikääntyvän väestön asuinrakennusten ja asuntojen korjaustoimintaan.

Vammaisen henkilön muuttaessa toisen hyvinvointialueen alueelle tarvittavien muutostöiden korvausvastuuta määritettäessä pääsääntönä pidetään sitä, että lähtökunta korvaa muutostyöt, joita ilman vammaisen henkilö ei voi muuttaa toiselle hyvinvointialueelle. Mikäli muutostyöt voidaan suorittaa muuton jälkeen, on korvausvastuussa uuden kotikunnan hyvinvointialue.

Esteettömän asumisen tuen laajuus

Korvattavia asunnon muutostöitä ovat henkilön vamman tai sairauden vuoksi suoritettavat välttämättömät rakennustyöt kuten ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, peseytymistilan ja WC:n muutostyöt, LVI-työt, sähkötyöt, valaistusmuutostyöt, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituksessa asunnossa suoritettavat rakennustyöt. Lisäksi esteetöntä asumisen tukea myönnetään muutostöiden suunnitteluun sekä esteiden poistamiseen asunnon välittömästä lähiympäristöstä.

Perusparannusluonteiset ja asumismukavuutta tai asumisen tasoa nostavat muutostyöt, joiden kustannukset syntyisivät henkilölle toimintarajoitteesta huolimatta, eivät lähtökohtaisesti tule korvattavaksi hyvinvointialueen toimesta. Paloturvallisuuden vuoksi tarvittava varaueloskäynti on esimerkki perusparannuksesta, joka ei lähtökohtaisesti kuulu vammaispalvelulain perusteella korvattaviin muutostöihin.

Vammaispalvelulain tarkoittama esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä pitää sisällään muutostyöt, jotka mahdollistavat vammaisen henkilön pääsyn asuntoonsa ja sieltä pois sekä turvallisen asuntoon liittyvän pihalueen käytön. Tämä voi tarkoittaa tarvittaessa myös asunnon parvekkeen sekä asuinrakennuksen yhteiskäytössä olevien tilojen käytön mahdollistamista vammaiselle henkilölle. Muutostyöt korvataan välttämättömään tasoon asti, joka on edellytyksenä vammaisen henkilön selviytymiselle tavanomaisista elämäntoiminnoista.

Esteiden poistaminen voi olla myös edellytyksenä vammaisen lapsen kotona asumiselle, mutta kustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että lapsi tarvitsee välttämättä kyseistä muutostyötä vammansa tai sairautensa vuoksi. Muutostyön välttämättömyyttä arvioitaessa otetaan huomioon lapsen vammaisuuden laadun ja ilmenemisen lisäksi lapsen ikä ja kehitystaso, ja siitä johtuva vanhemmille kuuluva valvonta- ja huolehtimisvastuu sekä perheen olosuhteet. Esimerkiksi pihan aitaamista haettaessa otetaan huomioon lapsen oikeus ulkoiluun, ja sen merkitys lapsen kehitykselle ja ulkoilun mahdollistuminen ikätasoon liittyen valvottuna, turvallisuusriskien liittyminen vammaan vs. ympäristötekijöihin (tarve aidalle vammasta huolimatta).

Säilytystilat tai muut vastaavat muutostyöt, jotka vain helpottavat vammaisen henkilön mahdollisuuksia toimia, eivät yleensä tule vammaispalvelulain perusteella korvattaviksi. Taloyhtiöille kuuluvat säilytystilojen ja varastojen rakentaminen, pysäköintipaikat, pihojen asfaltoinnit ja huolehtiminen em. tilojen ja väylien esteettömyydestä ja saavutettavuudesta.

Vammaispalvelulain piiriin kuuluvia korvattavia esteettömän asumisen mahdollistavia välineitä ja teknisiä ratkaisuja ovat esimerkiksi ovipuhelin- ja ovenavausjärjestelmät, kattoon asennettavat henkilönostimet ja vammaisen henkilön turvallisuuden vuoksi asennettavat hälytysjärjestelmät ja -laitteet. Perusmalliset kodinkoneet eivät pääsääntöisesti, ilman vammasta johtuvaa erityistä syytä tule asuntoon kuuluvina laitteina korvattaviksi. Samoin

tavanomaiset huonekalut jäävät pääsääntöisesti korvattavien välineiden ulkopuolelle. Kodinkoneet (esimerkiksi ilmalämpöpumppu) saattavat kuitenkin tulla korvattaviksi 32§:n tarkoittamana taloudellisena tukena, mikäli niiden välttämättömyys vamman tai sairauden kannalta voidaan osoittaa. Korvauksen määrä on tuolloin puolet laitteen kustannuksista.

Vammaispalvelulaki ei tule yleensä sovellettavaksi, kun on kyse hissien tai muun nostolaitteen tai välineen asentamisesta taloyhtiön porrashuoneeseen. Asunnon muutostöinä ei ole tarkoitus korvata niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat asumisesta hissittömässä kerrostalossa.

Kohtuullisina kustannuksina pidetään muutostyön, laitteen tai teknisen ratkaisun keskimääräistä markkinahintaa, ja noudatetaan soveltuvin osin valtion asuntolainoituksessa käytettävää laatutasoa. Kustannusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen henkilön yksilölliset tarpeet ja ratkaisun sopivuus ja toteuttamiskelpoisuus suhteessa niihin. Kustannusten tulisi olla myös kohtuullisia odottavissa olevaan hyötyyn nähden. Korvattavia ovat vain välttämättömät kohtuulliset kustannukset eivätkä esimerkiksi tavanomaisesta laatutasosta poikkeavat materiaalit tai työmenetelmät.

Esteettömän asumisen tuen hakeminen sekä kustannusten korvaaminen ja maksaminen

Korvausta esteettömän asumisen tukena myönnettävien muutostöiden ja asuntoon kuuluvien välineiden, koneiden ja laitteiden kustannuksiin suositellaan haettavaksi ennen muutostöiden aloittamista, kuitenkin viimeistään kuusi kuukautta muutostöiden ensimmäisten kustannusten syntymisestä. Asunnon muutostöistä ja asuntoon asennettavista välineistä ja teknisistä ratkaisuista aiheutuvat kohtuulliset kustannukset korvataan kokonaan. Asiakas maksaa kohtuullisen kustannuksen ylimenevän osuuden itse. Kohtuullisilla kustannuksilla tarkoitetaan ns. perusmateriaaleja (erityismateriaalit ja sisustusvalinnat asiakas maksaa itse). Ekhvan asunnonmuutostyöasiantuntijalta voi tarvittaessa pyytää asiantuntijan arvion, mikä on kohtuullinen ja mikä perusmateriaali. Uudisrakennusvaiheessa tehtävistä muutostöistä suoritetaan korvaus niistä

kohtuulliseksi katsotuista lisäkustannuksista, jotka ovat toimintarajoitteen vuoksi välttämättömiä, ja ylittävät vastaavan asunnon normaalit rakennuskustannukset.

Asunnon muutostöitä ei ole vielä tehty tai asuntoon kuuluvia välineitä, koneita ja laitteita ei ole vielä hankittu

Esteettömän asumisen tukea haetaan vammaispalveluhakemuksella Ekhvalta (hakemus löytyy Ekhvan verkkosivulta) ja hakemukseen tulee liittää lääkärinlausunto tai muu vastaava terveydenhuollon selvitys asiakkaan toimintakyvystä. Halutessaan asiakas voi liittää hakemukseensa tai sosiaalityöntekijä voi pyytää tarvittaessa kuntoutusohjaajan, fysioterapeutin tai muun asiantuntijan lausunnon tai muun lisäselvityksen (esim. kustannusarvio). Asiakas hankkii muutostöihin tarvittavat luvat (esim. taloyhtiöltä) ja esittää ne vammaispalveluille.

Jälkikäteen myönnettyt asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat välineet, koneet ja laitteet

Asunnon muutostöistä ja asuntoon kuuluvista välineistä, koneista ja laitteista voi hakea korvausta viimeistään kuusi kuukautta ensimmäisten kustannusten syntymisestä (päivä, jolloin hakija on maksanut laskun). Tällöin hakemuksen liitteeksi tulee toimittaa vähintään:

- *Lääkärinlausunto tai muu vastaava terveydenhuollon selvitys asiakkaan toimintakyvystä (ellei sole jo aikaisemmin muita vammaispalveluita haettaessa toimitettu)*
- *alkuperäiset tositteet tehdyistä muutostöistä ja kustannuksista*
- *selvitys tehdyistä muutostöistä*
- *rakennustarkastajan loppukatselmus (mikäli sellainen on laadittu)*

- *tarvittaessa rakennusalan asiantuntijan laatima selvitys tehtävistä asunnon muutostöistä*

Halutessaan asiakas voi liittää hakemukseensa tai sosiaalityöntekijä voi pyytää tarvittaessa kuntoutusohjaajan, fysioterapeutin tai muun asiantuntijan lausunnon.

Asunnon muutostöiden toteuttaminen

Jos asiakas tilaa asunnon muutostyön urakoitsijalta, vastaa hän muutostyön toteutuksesta yhdessä urakoitsijan kanssa. Jos vammaispalvelut tilaa asunnon muutostyön (valitsee urakoitsijan ja tekee sopimuksen), vastaa vammaispalvelut muutostöiden toteutuksesta yhdessä urakoitsijan kanssa. Mikäli asiakas ja/tai urakoitsija tekevät alkuperäisen sopimuksen ulkopuolisia sopimuksia, vastaavat asiakas ja urakoitsija kaikista muutoksista ja niiden aiheuttamista kustannuksista.

Kiinnitettävien apuvälineiden hankinta ja kiinnitystöiden maksaja

1. Silloin, kun kiinnitettävät apuvälineet (tukitangot ja -kaiteet) ovat osa asunnon muutostöitä, niiden hankinta- ja kiinnityskustannukset sisältyvät muutostöihin.

Osa apuvälineistä (esim. tukitangot ja -kaiteet sekä seinään kiinnitettävät suihkuistuimet) voidaan lainata asiakkaalle Ekhvan apuvälinekeskuksesta.

2. Mikäli tukitangon tai -kaiteiden tarve ei liity muuhun asunnon muutostyöhön, ko. apuvälineet lainataan asiakkaalle apuvälinekeskuksesta samoin periaattein kuin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet.

Asuntoon kiinteästi asennettavat hissilaitteet ja kattonostimet

Sosiaalityöntekijä selvittää yhdessä Ekhvan asunnonmuutosasiantuntijan kanssa, onko Ekhvalla käyttämättömänä varastossa tarvittavaa laitetta, joka voitaisi antaa asiakkaan käyttöön. Vammaispalveluiden ja lääkinnällisen kuntoutuksen työntekijät ylläpitävät rekisteriä Effector-tietojärjestelmässä asiakkaille

myönnettyistä laitteista ja välineistä. Hissilaitte ja kattonostin ovat laitteita, joiden hankinta kilpailutetaan ja joiden asentaminen kuuluu erikoisfirmoille.

Laite myönnetään asiakkaan käyttöön (laitteen omistaa Ekhva). Laitteen korjaus- ja huoltokustannuksista sekä laitteen poistamisesta vastaa Ekhva ja asia kirjataan päätökseen.

Työn hyväksyminen

Asiakas on muutostöiden hyväksyjä. Teknisen keskuksen/kunnan rakennusmestari ja Ekhvan asunnonmuutosasiantuntija on mukana lopputarkastuksessa isompien muutostöiden osalta.

Esteettömän asumisen tuen päätöksenteko

Sosiaalityöntekijä tekee päätöksen vammaiselle henkilölle myönnettävästä esteettömän asumisen tuesta. Asiantuntijoiden antamat arviot ja lausunnot asunnon muutostöiden ja asuntoon kuuluvien välineiden ja muiden teknisten ratkaisujen tarpeesta ja laajuudesta on tärkeä perusta sosiaalityöntekijän päätöksenteolle. Sosiaalityöntekijä päättää alle 15 000 € asunnonmuutostöistä ja asuntoon kuuluvista välineistä. Yli 15 000 € suuruisista muutostöistä päättää palvelupäällikkö, jolloin sosiaalityöntekijä toimii päätöksen valmistelijana.

Esimerkkejä asunnon muutostöistä

Piha-alue

- *pihan tasoeron korotus*
- *luiskan rakentaminen rapuille pihaa korottamalla*
- *aita*

Piha-alueen materiaalit

- *laatat, mahd. muut materiaalit*
- *täytehiekka*
- *pohjatyöt*
- *piha-alueen kaadot*

Luiskat

- *sisääntuloluiska*
- *parveke/terassi (mikäli katsotaan välttämättömäksi)*

- *parvekkeen korotus*
- *tarvittavat luiskien tukikaiteet/kahvat/tukitangot*
- *lisäaskelmat esim. ulko-ovi, parveke*
- *materiaali: betonivalu, kyllästetty puu, alumiinirailä*
- *Huom! Kaltevuus, liukastumattomuus*

Eteinen

- *säilytystilat/komerot*

Pesutila (ensisijaisesti kylpyhuoneen/suihkutilan muutostyöt)

- *purkutyöt*
- *ammeen poisto*
- *pohjatyöt*
- *vesieristeet / lattiat ja seinät*
- *saumojen ja seinien ja lattian kulman eristys*
- *sähkö- ja lvi työt tarvittaessa / turvallisuus*
- *laatoitus, suihkutila, korkeus 1,80*
- *vapaa suihkutila*
- *wc kalusteen korotus*
- *kaatojen tarkistukset*
- *vesiesteet/veden virtaus*
- *bide / käsisuihku*
- *lavuaarin vaihdot*
- *suihkukalusteet ja yleensä tarvittavat putkityöt*

Erilaiset kiinnitykset

- *apuvälineet ja tukitangot / kaiteet*
- *nostolaitteet*
- *elementtikylpyhuoneiden tasoerot*
- *autotallin ylös kääntyvä ovi voidaan korvata, kun se mahdollistaa omatoimisen liikkumisen ja oven käyttötarve on säännöllistä esim. työssä käynnin vuoksi*

Keittiön muutostyöt

- *kaapistojen lasku*
- *työtasot*
- *kaakeloinnit kaappien laskun johdosta*
- *vetokahvat/tartunnat*
- *lattiamateriaalien huomioonottaminen/paikkaukset*
- *polvitilat työtasojen alle*
- *sähkötyöt tarvittaessa*
- *lvi-työt/vipuhanat*
- *vetolaatikot*
- *hellat uunit niiden toimivuus esim. uunin korotus työtasolle*
- *työkorkeuden korotus*

Korotukset

- *sängyn korotukset*
- *pöydät*
- *tuolit*
- *sänkyjen tukikaiteet*
- *kohottautumistelineet / nousutuet*

Jokaisessa muutostyössä on huomioitava toimivuus, joka arvioidaan yksilöllisesti (yhteistyö kuntoutusohjaajien ja/tai terapeuttien kanssa). Asiakkaan toimintakyky on otettava yksilöllisesti huomioon asunnon muutostöitä toteuttaessa.

6.9 Lyhytaikainen huolenpito

Lyhytaikaisella huolenpidolla täydennetään läheisten antamaa apua sekä ensisijaisten lakien mukaisia palveluita. Sosiaalihuoltolain, perusopetuslain ja omaishoidon tuesta annetun lain mukaiset palvelut ovat aina ensisijaisia suhteessa vammaispalveluna järjestettävään palveluun. Lyhytaikaista huolenpitoa myönnetään vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee apua päivittäisissä toiminnoissa tai valvontaa, kun huolenpidosta vastaavat läheiset ovat omaan elämäänsä liittyvien velvoitteiden/levon/ virkistystyksen tarpeen vuoksi lyhytaikaisesti estyneet huolehtimasta vammaisesta henkilöstä. Lyhytaikaista huolenpitoa järjestetään lapselle, jonka hoidon ja huolenpidon tarve johtuu vammasta tai sairaudesta, ei nuoresta iästä.

Lyhytaikaista huolenpitoa järjestetään vammaiselle lapselle koulupäivää edeltävään tai sen jälkeiseen huolenpidon tarpeeseen, jos kunta ei järjestä perusopetuslain 48 b §:n perusteella sellaista aamu- ja iltapäivätoimintaa, joka vastaa vammaisen lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Mikäli kunnan sivistystoimi ei kykene lapsen vammasta tai sairaudesta johtuvien hyvin erityisten tarpeiden (esimerkiksi lapsi ei kykene olemaan ryhmässä) vuoksi järjestämään aamu- ja iltapäivätoimintaa perusopetuslain perusteella kohtuullisten mukautustenkaan turvin, voidaan välttämätön hoito turvata lyhytaikaisella huolenpidolla.

Päätöksiä tehtäessä arvioidaan siis ensin vammaisen lapsen oikeus saada perusopetuslain perusteella järjestettävää aamu- ja iltapäivätoimintaa samalla lailla kuin muutkin lapset. Etelä-Karjalan alueella kunnat järjestävät pääsääntöisesti iltapäivähoitoa ja sitä järjestetään 1. ja 2.luokkalaisille sekä

yleensä ainakin alakouluikäisille erityistä tukea saaville oppilaille.

Iltapäivätoimintaa on siis haettava ensin kunnalta.

”Kunta voi järjestää ja hankkia tämän lain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa. Jos kunta järjestää tai hankkii tämän lain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa, tulee sitä tarjota kunnassa toimivien koulujen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta 17 §:n 1 momentissa tarkoitetuille oppilaille kunnan päättämässä laajuudessa.” (Perusopetuslaki 8. luku, 48b.)

Kunnan järjestämän aamuhoidon puuttuessa voidaan sitä järjestää lyhytaikaisena huolenpitoa silloin kun vammaisen henkilö joutuisi muutoin suoriutumaan itsenäisesti vanhempien työssäkäynnin, yritystoiminnan harjoittamisen tai opiskelun vuoksi eikä siihen kykene. Loma-ajan hoitoa voidaan järjestää koulujen loma-aikoina pääsääntöisesti huoltajien työssäkäynnistä (ja muista edellä mainituista velvoitteista) johtuvaan tarpeeseen. Pääsääntöisesti loma-ajan hoitoa ei järjestetä huoltajan ollessa lomalla, mutta lapsen tilanne arvioidaan yksilöllisesti.

Lyhytaikaisen huolenpidon myöntäminen edellyttää, että vammaisen henkilö asuu huolta pitävän läheisen kanssa ja läheiset ovat lyhytaikaisesti estyneet huolehtimasta hänestä. Lyhytaikaista huolenpitoa voi tietyin edellytyksin saada myös silloin, kun vammaisesta henkilöstä huolehtivat henkilöt tarvitsevat lepoa ja virkistystä, esimerkiksi kun vammaisen lapsen hoito on poikkeuksellisen kuormittavaa ja sitovaa tai hoidon järjestämistä on muutoin pidettävä välttämättömänä lapsen ja perheen kokonaistilanne huomioiden. Lyhytaikainen huolenpito voi olla toistuvaa tai satunnaista, ja jaksot voivat kestää esimerkiksi muutamasta tunnista muutamaan päivään. Vammaisesta henkilöstä huolehtivan omaisen säännöllisestä vuorotyöstä tai yötyöstä johtuva vammaisen henkilön hoidon tarve ei ole lain tarkoittamaa lyhytaikaista huolenpitoa. Tällöin tuen tarpeeseen on vastattava esimerkiksi sosiaalihuoltolain mukaisilla palveluilla tai lapsen kohdalla lapsen asumisen tuella.

Lyhytaikaista huolenpitoa voivat saada sekä lapset että aikuiset, jotka tarvitsevat sitä välttämättä vammansa tai sairautensa vuoksi. Lyhytaikaista huolenpitoa myönnettäessä otetaan huomioon omaishoidon vapaana järjestyvät vammaisen

henkilön hoidon järjestelyt. Lyhytaikaista huolenpitoa voidaan myöntää, kun omaishoidon vapaat eivät riittävällä tavalla vastaa asiakkaan ja hänen perheensä palvelutarpeeseen. Omaishoidon vapaapäivistä päätöksen tekee omaishoidon työntekijä.

Palvelun toteuttaminen ja asiakasmaksu

Lyhytaikaista huolenpitoa voidaan toteuttaa henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna taikka osana muuta palvelua. Toteuttamisessa on huomioitava, miten se tukee vammaisen henkilön osallisuutta hänen ikänsä ja kehitysvaiheensa edellyttämällä tavalla. Lyhytaikaista huolenpitoa toteutettaessa tavoitteena vammaisen henkilön kannalta voi olla esimerkiksi edistää sosiaalisten suhteiden muodostumista, uusissa tilanteissa selviytymistä ja luottamusta myös muiden kuin läheisten antamaan apuun, ja näiden tavoitteiden kannalta toteuttamistavan valinnalla on merkitystä.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella toteutetaan peruskouluikäiselle lapselle lyhytaikaista huolenpitoa ryhmässä ja kotiin myönnettävänä henkilökohtaisena palveluna. Palvelua myönnetään ensisijaisesti vanhempien työssäkäynnin, yritystoiminnan harjoittamisen tai opiskelun mahdollistamiseksi, ja sitä toteutetaan ensisijaisesti ryhmässä. Henkilökohtaisena palveluna lyhytaikaista huolenpitoa järjestetään vammaisille lapsille, jotka eivät pysty osallistumaan ryhmämuotoiseen toimintaan. Näin voi olla esimerkiksi silloin kun lapsen kuormittuminen ilmenee erityisen haastavana käyttäytymisenä. Myös esimerkiksi vanhemman kovin aikaisin alkava työ voi olla syy järjestää palvelu henkilökohtaisena palveluna kotiin.

Kaikenikäisille vammaisille henkilöille lyhytaikaista huolenpitoa myönnetään myös lyhytaikaisen huolenpidon yksiköissä. Hyvinvointialueen oman tuotannon toteutustavat sekä perhehoito ovat ensisijaisia suhteessa ostopalveluihin.

Lyhytaikaisen huolenpidon määrästä ja toteutustavasta päätettäessä on otettava huomioon vammaisen henkilön asiakassuunnitelmaan kirjattu avun, tuen ja huolenpidon tarve, vammaisen henkilön toivomukset sekä perheen tilanne

kokonaisuudessaan. Lyhytaikaisen huolenpidon sisältö, määrä ja toteuttamistapa on kirjattava päätökseen. Päätös palvelusta tehdään sen luonteen vuoksi määräaikaisena.

Palvelu on asiakkaalle maksuton, ylläpidosta voidaan periä kohtuullinen maksu. (Asiakasmaksulaki 4 § ja 7e §) Aamu- ja iltapäivähoidon tarpeeseen liittyvästä lyhytaikaisesta huolenpidosta ei kuitenkaan peritä ylläpitomaksua.

6.10 Päivätoiminta

Päivätoiminnalla tuetaan vammaisen henkilön sosiaalista vuorovaikutusta, osallisuutta, toimintakykyä ja omia vahvuuksia. Päivätoimintaa myönnetään eläkeikää nuoremmalle vammaiselle henkilölle. Vammaisella henkilöllä on oikeus osallistua päivätoimintaan, jos hän on kansaneläkelain [\(568/2007\) 10 §:n](#) 1 momentissa säädettyä vanhuuseläkeikää nuorempi, hän tarvitsee päivittäistä osallisuuden tukea eikä hän pysty osallistumaan sosiaalihoitolain 710/1982 27e pykälän perusteella järjestettyyn työtoimintaan tai 27 d §:n mukaiseen työllistymistä tukevaan toimintaan taikka toiminta ei vastaa vammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin.

Päivätoimintaa voidaan kuitenkin myöntää pienimuotoisesti myös sellaiselle vammaiselle henkilölle, joka osallistuu työtoimintaan, mikäli se on henkilön osallisuuden tai työllistymisen edistämiseksi tarpeellista. Tällöin vammaiselle henkilölle voidaan järjestää sekä päivätoimintaa että sosiaalihoitolain mukaista työtoimintaa henkilön yksilöllisten toimintaedellytysten sallimassa laajuudessa.

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada maksuttomat matkat päivätoimintaan, jos hänellä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa eikä hän pysty itsenäisesti käyttämään julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.

Päivätoiminta on tavoitteellista toimintaa, jolla vahvistetaan vammaisen henkilön taitoja, jotta hän voisi selviytyä mahdollisimman omatoimisesti arkielämän toiminnoista. Päivätoiminnalla on myös sosiaalista vuorovaikutusta edistävä

tarkoitus. Toiminta voi sisältää esim. ruoanlaittoa, liikuntaa, luovaa toimintaa ja sosiaalisten taitojen harjaannuttamista. Toiminnassa otetaan huomioon asiakkaiden toiveet ja elämänot. Joissain tapauksissa päivätoiminnan järjestäminen voi auttaa vammaisen henkilön siirtymistä työtoimintaan ja mahdollisesti edelleen työelämään.

Palvelun toteuttaminen ja asiakasmaksu

Päivätoimintaa on järjestettävä viitenä päivänä viikossa, ellei pienempi määrä riitä vastaamaan vammaisen henkilön tarpeisiin. Päivätoiminta voidaan toteuttaa henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna taikka osana muuta palvelua. Ensisijaisesti päivätoimintaa järjestetään ryhmässä ja muualla kuin vammaisen henkilön kotona tai asumisyksikössäkkin muualla kuin asuintiloissa. Henkilökohtaisena palveluna päivätoimintaa järjestetään tilanteessa, jossa sopivaa ryhmätoimintaa ei ole tarjolla tai kun se on välttämätöntä vammaisen henkilön tai muiden henkilöiden turvallisuuden vuoksi. Etelä-Karjalan hyvinvointialueella päivätoimintaa toteutetaan sekä omana toimintana että ostopalveluna.

Palvelu on asiakkaalle maksuton, ylläpidosta voidaan periä kohtuullinen maksu. (Asiakasmaksulaki 4 § ja 7e §)

6.11 Kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta

Kehitysvammaisten työtoimintaa myönnetään erityishuoltolain ([519/1977](#)) 1 §:ssä tarkoitetulle kehitysvammaiselle henkilölle, jos sosiaalihuoltolain ([710/1982](#)) 27 e §:n perusteella järjestetty työtoiminta tai 27 d §:n mukainen työllistymistä tukeva toiminta eivät vastaa kehitysvammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin. Ensisijaisesti työtoimintaa järjestetään sosiaalihuoltolain perusteella.

Työtoiminnalla tuetaan kehitysvammaisen henkilön toiminta- ja työkykyä sekä edistetään hänen pääsyään työelämään. Työtoiminnalla tuetaan kehitysvammaisen henkilön omia vahvuuksia työelämään osallistumisessa.

Työtoimintaan osallistuvalla kehitysvammaisella henkilöllä on oikeus saada maksuttomat matkat työtoimintaan, jos hänellä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa eikä hän pysty itsenäisesti käyttämään julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.

Palvelun toteuttaminen ja asiakasmaksu

Työtoimintaa voidaan järjestää toimintakeskuksissa tai ns. avoimilla työmarkkinoilla. Etelä-Karjalan hyvinvointialueella vammaiselle henkilölle maksetaan työtoimintaan osallistumispäiviltä työosuusrahaa.

Palvelu on asiakkaalle maksuton, ylläpidosta voidaan periä kohtuullinen maksu. (Asiakasmaksulaki 4 § ja 7e §)

6.12 Liikkumisen tuki

Vammaispalvelulaissa lähtökohtana on tukea vammaista henkilöä ensisijaisesti käyttämään julkista joukkoliikennettä, johon kuuluu myös kutsu- ja palveluliikenne. Sosiaalihuoltolain perusteella myös vammaisen henkilö voi saada julkisen liikenteen käytön ohjausta ja ohjattua harjoittelua, saattajapalvelua sekä ryhmäkuljetuksia, jotka ovat ensisijaisia suhteessa vammaispalvelulain mukaiseen liikkumisen tukeen. Vammaispalvelulain perusteella vammaisen henkilö voi saada itsenäisen liikkumisen ja julkisella joukkoliikenteellä liikkumisen opetteluun vammaispalvelulain 7 §:n mukaista valmennusta.

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada tarvitsemansa kohtuullinen liikkumisen tuki, jos hänellä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa eikä hän pysty itsenäisesti käyttämään julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Subjektiivinen oikeus koskee kustannuksiltaan kohtuullista liikkumisen tukea, ei esimerkiksi tiettyä järjestämisen tapaa. Erityiset vaikeudet liikkumisessa voivat liittyä fyysiseen toimintarajoitteeseen, mutta yhtä lailla myös kognitiiviseen, psyykkiseen, sosiaaliseen tai aisteihin liittyvään toimintarajoitteeseen. Pelkästään joukkoliikenneyhteyksien puutteellisuus, joka heikentää kaikkien alueella asuvien liikkumismahdollisuuksia, ei voi olla perusteena liikkumisen tuen myöntämiselle. Julkisen liikenteen käyttämiseen liittyvien vaikeuksien tulee liittyä

toimintarajoitteeseen. Merkitystä voi olla sillä, kykeneekö henkilö ajoittain esimerkiksi eri vuoden- ja vuorokauden aikoina, osalla matkaa tai tietyllä reitillä käyttämään julkista liikennettä. Liikkumisen vaikeutuminen iästä, sairauksista ja vammoista johtuen tai tähän liittyvä saattajan tarve ei kuitenkaan vielä merkitse, että henkilö olisi oikeutettu vammaispalvelulain perusteella myönnettävään tukeen.

Kokonaisarviointia tehtäessä otetaan huomioon vammaisen henkilön liikkumisen ja asioimisen tarve, palvelujen etäisyydet vammaisen henkilön kodista, soveltuvat liikkumisen apuvälineet (esimerkiksi rollaattori, vedettävä ostoskassi), kauppakassipalvelun tai kauppataksin käytön mahdollisuudet alueella sekä kotihoitoon ja sosiaalihoitolain 23§:m mukaisten kuljetusten järjestäminen. Sosiaalihoitolain mukainen kuljetuspalvelu on ensisijainen vammaispalvelulain mukaiseen kuljetuspalveluun nähden, mikäli sillä pystytään vastaamaan vammaisen henkilön palvelutarpeeseen. Tarvittaessa voidaan vammaisen henkilön kanssa toteuttaa koematka julkisten kulkuvälineiden käytön edellytysten arvioimiseksi.

Vammaispalvelulain perusteella liikkumisen tukea järjestetään työ- ja opiskelumatkoihin sekä työllistymistä tukevan toiminnan, työtoiminnan ja muun tavanomaisen elämän matkoihin. Lisäksi liikkumisen tukea järjestetään tarvittaessa valmennuksen, erityisen osallisuuden tuen, tuetun päätöksenteon, vaativan moniammatillisen tuen ja lyhytaikaisen huolenpidon matkoihin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että liikkumisen tukea järjestetään myös edellä mainittuihin palveluihin liittyen, kun vammaisella henkilöllä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa eikä hän voi käyttää julkisia kulkuvälineitä, ja liikkumisen tuki on palveluun pääsemiseksi välttämätön.

Lapsen kohdalla on samalla tavoin oleellista tarkastella lapsen vammasta tai sairaudesta aiheutuvaa haittaa, ja arvioida aiheutuuko siitä kohtuuttoman suuria vaikeuksia käyttää joukkoliikennevälineitä. Lapsen kohdalla huomioidaan myös lapsen ikä, ja siihen liittyvä tavanomainen itsenäisen liikkumisen ja asioimisen tarve.

Vammaisen henkilön liikkumisen tuki voidaan Etelä-Karjalan hyvinvointialueella toteuttaa:

- 1) kuljetuspalveluna, ja tarvittaessa siihen liittyvällä saattajapalvelulla,
- 2) henkilökohtaisen avun avulla;
- 3) myöntämällä auton tai muun kulkuneuvon hankintaan taloudellista tukea;

Liikkumisen tuki voidaan toteuttaa yhdellä tai useammalla eri toteuttamistavalla. Esimerkiksi jos vammaiselle henkilölle on myönnetty taloudellista tukea auton tai muun kulkuneuvon hankintaan, myönnetään lisäksi muuta liikkumisen tukea vähintään 24 yhdensuuntaista matkaa vuodessa, ellei vammaisen henkilö hae tätä pienempää määrää matkoja.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella taloudellista tukea auton tai muun kulkuneuvon hankintaan voidaan myöntää, jos vammaisen henkilön liikkumisen tuen tarve on runsasta työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi.

Mikäli liikkumisen tuki toteutetaan henkilökohtaisen tuen avulla, tehdään henkilökohtaisesta avusta oma päätös, jossa on määritelty henkilökohtaisen avun määrä liikkumisen tukemiseen

Kuljetuspalvelumatkoja voidaan yhdistellä toteutettavaksi samalla kulkuvälineellä, jollei siitä aiheudu matkustusajan kohtuutonta pitenemistä tai muuta kohtuutonta haittaa vammaiselle henkilölle.

Vammaisella henkilöllä ei ole oikeutta valita palvelun järjestämisen tapaa eikä kuljetukset toteuttavaa taksinkuljettajaa. Silloin kun keskitetyn tilauspalvelun käyttäminen on vammaiselle henkilölle mahdotonta tai kohtuuttoman vaikeaa kuljetuspalvelun käyttäminen voi edellyttää vakiotaksioikeuden myöntämistä. Mikäli matkojen yhdistely tuottaa kohtuuttomia haasteita vammaisen henkilön toimintakyvyn, esimerkiksi haastavan käyttäytymisen vuoksi, on vammaiselle henkilölle mahdollista myöntää yksinmatkustusoikeus.

Liikkumisen tuen määrä

Tavanomaisen elämän matkoihin liikkumisen tukea myönnetään vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa, ellei vammaisen henkilö hae tätä pienempää määrää matkoja. Vammaisella henkilöllä on oikeus tehdä matkan aikana kohtuullinen pysähdys tai poikkeama asiointia varten.

Vammaisen henkilön niin toivoessa, voidaan liikkumisen tuki toteuttaa joko kokonaan tai osittain siten, että sen määrä perustuu matkojen määrän sijaan euromäärään tai kilometri- ja euromäärään (=matkabudjetti). Matkabudjetti on harkinnanvarainen eli sen käyttöönotosta, laskentatavasta ja suuruudesta päättää hyvinvointialue. Euromäärää tai kilometri- ja euromäärää määriteltäessä otetaan huomioon vammaisen henkilön aiemmin liikkumiseen käyttämä kilometrimäärä tai euromäärä, ja se, miten tämä määrä vastaa vammaisen henkilön tarpeisiin.

Vammaisen henkilön tarvitsema liikkumisen tuen määrä voi vaihdella esimerkiksi vuodenaikojen mukaan. Liikkumisen tukea jaksotettaessa voidaan jaksotus tehdä korkeintaan yhden vuoden ajalle.

Kuljetuspalvelumatkoja ei saa käyttää muun lain nojalla korvattaviin matkoihin, kuten lääkärisäkäynti, sairaalamatka, lääkärin määräämä tutkimus tai hoito, kuntoutus tai veteraanikuntoutus. Kela korvaa sairauden vuoksi tarpeellisten terveydenhuollon käyntien sekä Kelan kuntoutuksessa käyntien matkakustannuksia. Lisätietoja voi kysyä Kelasta.

Kuljetuspalvelun laajuus

Asiointi- ja vapaa-ajan matkoja voi tehdä oman asuinkunnan alueella, oman asuinkunnan ja toiminnallisten lähikuntien välillä sekä oman asuinkunnan ja oman elämän kannalta merkittävien kuntien välillä.

Liikkumisen tukea myönnetään peruspäätöksenä 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa oman kunnan alueella, ja tarvittaessa toiminnalliseen kuntaan, jos selvää on, etteivät kuntalaiset saa palveluitaan omasta kunnasta. Päätöksessä asiakkaalle määritellään aina toiminnallinen kunta, joka voi olla myös sama kuin

oma asuinkunta. Oman elämän kannalta merkittävä kunta tulee arvioitavaksi, jos asiakas hakee matkoja suuntautuvaksi muualle kuin asuinkuntaan tai toiminnallisena kuntana pidettävään kuntaan. Ensisijaisesti matkat oman elämän kannalta merkittävään kuntaan sisältyvät 18 yhdensuuntaiseen matkaan kuukaudessa, ja oman elämän kannalta merkittävän kunnan on oltava kohtuullisen etäisyyden päässä vammaisen henkilön kodista. Lisämatkoja myönnettäessä tehdään määräaikainen päätös. Lisämatkojen on oltava vammaisen henkilön tilanteeseen nähden välttämättömiä. Pelkästään harrastamisen ja asioinnin tiheyden vuoksi lisämatkat eivät ole perusteltuja.

Toiminnallinen lähikunta: lähin mahdollinen kunta, josta vammaisen henkilön tarvitsema palvelu on saatavissa/kunta, jossa alueen asukkaat tyypillisesti liikkuvat ja asioivat. Toiminnallinen lähikunta määritetään asiakaskohtaisesti huomioiden kuntalaisten tavanomaisten kauppaa-, kulttuuri- ja muiden jokapäiväiseen elämään liittyvien palveluiden käyttöalue. Toiminnallisia kuntia voi joissakin tapauksissa vammaisen henkilön asuinpaikasta ja tilanteesta johtuvista syistä olla useampia kuin yksi.

Oman elämän kannalta merkittävä kunta: kunta, jossa vammaisella henkilöllä on tarve käydä *toistuvasti* perhe- tai ystävyyssuhteen, vapaa-ajan asunnon tai muun vastaavan syyn vuoksi. Hakijan on pystyttävä perustelemaan toistuva tarve, esimerkiksi miksi tapaaminen ei lainkaan onnistu vammaisen henkilön omalla asuinpaikkakunnalla.

Erityisestä syystä (esimerkiksi oman lapsen häät) kertaluonteisia muita matkoja voi tehdä myös muiden kuntien alueelle. Näitä matkoja on haettava erikseen ja perusteltava tarve.

Matkojen pituutta ja tiheyttä rajoittaa lakiehdotuksen 25 §:n 1 momentin säännös liikkumisen tuen kohtuullisuudesta. Asiakkaalta voidaan myös edellyttää, että hän tekee osan matkasta julkisilla joukkoliikennevälineillä. Työmatkojen osalta arvioidaan kuntalaisten tavanomaista työssäkäyntialuetta.

Asiointi- ja vapaa-ajan matkat

Asiointiin ja vapaa-aikaan myönnetään vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kalenterikuukaudessa, ellei asiakas ole hakenut vähempää määrää. Matkoja ei voida säästää eikä lainata muilta kuukausilta, ellei päätöksessä ole myönnetty matkojen jaksottamista.

Yksi kuljetuspalvelumatka on yksi yhdensuuntainen matka.

Esim. koti

yksi matka

kauppa



Paluu lähtöosoitteeseen tai matkan jatkuminen on uusi kuljetuspalvelumatka.

Asiakasmaksu (omavastuu) määräytyy ajettujen kilometrien mukaan kulloinkin voimassa olevan linja-autotaksan mukaisesti. Asiakasmaksu laskutetaan kuukausittain. Jos kaksi tai useampi kuljetuspalveluasiakasta matkustaa samalla taksilla, asiakasmaksua ei peritä. Kaikilta vähennetään kuitenkin yksi matka.

Mikäli asiakkaalla on saattajan lisäksi samassa taksissa muita matkustajia, asiakkaan matkareitti ei saa tämän johdosta muuttua. Muu kuin saattaja maksaa yksin matkustavan asiakkaan asiakasmaksun suuruisen maksun (julkisen liikenteen mukaan määräytyvä taksa) taksille.

Asiakkaalla on mahdollisuus tarvittaessa matkan aikana lyhyehköön pysähdykseen. Yli 15 minuutin odotusajan asiakas maksaa itse (mittari on odotusajalla).

Työmatkat

Työmatkoja myönnetään välttämätön määrä. Työmatkat myönnetään välille koti–työ–koti. Liikkumisen tukena ei korvata matkoja työaikana asiakkaan liikkuesssa työnsä puolesta.

Asiakasmaksu on linja-auton kaupunki-/seutukortin suuruinen, joka laskutetaan kuukausittain. Mikäli matkoja on vähän, asiakasmaksu voi määräytyä yksittäisten matkojen kilometrien mukaan, kuten asiointi- ja vapaa-ajan matkoissa.

Asiakasmaksun laskutusta varten kuukausittaisesta matkamäärästä (esim. laskutetaanko bussikortin hinta vai yksittäiset matkat) tulee informoida vammaispalvelujen toimistohenkilökuntaa.

Opiskelumatkat

Tutkintoon ja ammattiin tähtäävään opiskeluun myönnetään liikkumisen tukea välttämätön määrä. Matkoja voidaan myöntää sekä opiskelukunnan sisällä että kotikunnasta opiskelukuntaan.

Kunnan opetuksesta vastaava toimielin (hyvinvointi- ja sivistyspalvelut) vastaa peruskouluun liittyvistä matkoista.

Asiakasmaksut laskutetaan kuten työmatkoissa.

Harrastusluonteiseen opiskeluun (esim. kansalaisopisto) liittyvät matkat sisältyvät asiointi- ja vapaa-ajan matkoihin.

Työtoiminnan matkat

Sosiaalihuoltolain mukaiseen vammaiselle henkilölle myönnettävään työtoimintaan voidaan tarvittaessa myöntää liikkumisen tuen matkoja silloin kun se palveluun pääsemiseksi on välttämätöntä. Tällöin on oltava kyseessä vammainen henkilö, jonka kohdalla edellytykset saada kehitysvammaisen

työtoimintaa eivät täyty, ja joka ei esimerkiksi asuinpaikan sijainnin vuoksi pystyisi kulkemaan työtoimintaan julkisia kulkuvälineitä käyttäen itsenäisesti (matkaan sisältyisi linja-auton vaihto), vaikka niitä olisi käytettävissä.

Asiakasmaksut laskutetaan kuten työ- ja opiskelumatkoissa.

Lyhytaikaiseen huolenpitoon liittyvät matkat

Vammaisen henkilön lyhytaikaisen huolenpidon järjestämiseen liittyviin matkoihin voidaan tarvittaessa myöntää liikkumisen tukea. Silloin kun lyhytaikaista huolenpitoa järjestetään ryhmässä, järjestetään liikkumisen tuen matkat mahdollisuuksien mukaan yhdistettyinä kyyteinä.

Asiakasmaksu on linja-auton kaupunki-/seutukortin suuruinen, joka laskutetaan kuukausittain. Mikäli matkoja on vähän, peritään julkisen liikenteen maksua vastaava summa. Asiakasmaksu peritään myös yhdistetyiltä matkoilta.

Saattajapalvelu

Jos asiakkaalle on myönnetty kuljetuspalvelua, saa asiakkaalla olla matkalla mukana tarpeellinen saattaja. Saattaja matkustaa maksutta. Mikäli asiakas tarvitsee saattajan erillisenä palveluna, tarvitaan päätös saattajapalvelusta. Saattaja ei ole henkilökohtainen avustaja. Saattaja avustaa vain matkoilla.

Saattajan lisäksi vammaisen henkilön alaikäiset lapset voivat kulkea julkisen liikenteen taksojen mukaisesti kyydissä.

Taksi ja kyydin tilaaminen

Kuljetuspalvelua voidaan myöntää esteettömässä taksissa, ns. tavallisessa taksissa tai molemmissa asiakkaan tarpeen mukaan. Taksityypin tarve määritellään palvelusta päätettäessä (huomioidaan apuvälineet). Taksin

tilaamisesta on erillinen ohje, joka lähetetään asiakkaalle palvelupäättöksen mukana

6.13 Taloudellinen tuki

Vammaiselle henkilölle välineisiin ja teknisiin ratkaisuihin myönnettävä taloudellinen tuki on harkinnanvaraista tukea. Se kohdistuu muihin kuin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. Avustusta voidaan myöntää vammaispalvelulain tarkoitusta toteuttaviin teknisiin ratkaisuihin ja laitteisiin, jotka poistavat toimintarajoitteesta johtuvia esteitä ja haittoja päivittäisissä toiminnoissa, liikkumisessa, vuorovaikutuksessa sekä vapaa-ajan toiminnoissa, ja ovat siten vammaisen henkilön suoriutumisen kannalta välttämättömiä. Korvattavia välineitä ja teknisiä ratkaisuja voivat olla kommunikoinnin kannalta välttämättömät, itsenäisen asioimisen mahdollistamat viestintävälineet, toimintarajoitteen vuoksi välttämättömät kodinkoneet (tavanomaisia, useimmissa kotitalouksissa käytössä olevia kodinkoneita ei korvata), itsenäistä liikkumista mahdollistavat välineet, silloin kun liikkumisen tarve esimerkiksi työn tai opiskelun vuoksi on runsasta sekä erilaiset turvallisuusvälineet ja -laitteet sekä niihin liittyvät tekniset ratkaisut.

Harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia ei pääsääntöisesti korvata. Niihin on usein saatavissa tukea muualta. Aivan erityisestä syystä välineitä voidaan korvata harkinnanvaraisesti silloin, kun harrastusvälineisiin sisältyy sellaisia erityisiä kustannuksia, jotka aiheutuvat vammasta tai sairaudesta, vammaisen henkilö ei ilman erityisvälinettä suoriutuisi itselleen tärkeästä harrastustoiminnasta eikä välineen hankintaan ole saatavissa tukea muualta.

Kela järjestää ammatillisena kuntoutuksena vaikeavammaisen henkilön työssä ja ammatillisessa koulutuksessa tarvitsemat vaativat ja kalliit apuvälineet. Lisäksi Vammaisten koulutuksen ja työllistämisen tuki ry tarjoaa tukea vammaisille ja osatyökykyisille henkilöille sekä heitä suoraan tukeville yhdistyksille. Yhdistys on mm. myöntänyt avustuksia tietokoneiden hankintaan. Tukilinjalta on myös mahdollista hakea taloudellista tukea erilaisiin välineisiin.

Taloudellisia tukitoimia on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun kustannukset ovat syntyneet. Korvaus on puolet vammaiselle henkilölle aiheutuvista todellisista kohtuullisista hankintakustannuksista. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman tai sairauden vaatimat välttämättömät ja kohtuulliset muutostyöt (esim. auton käsihallintalaitteet) korvataan kuitenkin kokonaan.

Kohtuulliset kustannukset ja välineiden hankkimistiheys arvioidaan yksilöllisesti sen mukaan, miten ne edesauttavat vammasta tai sairaudesta johtuvien rajoitusten ja esteiden poistamista. Vammaisella henkilöllä on oikeus vaihtaa väline uudempaan malliin tai hankkia kokonaan uusi. Korvauksen saamisen edellytyksenä on, että aikaisemmin myönnetty väline tai laite ei vastaa enää sairaudesta tai vammasta aiheutuvaa tarvetta tai laitteen toimintakyky on huonontunut. Vammaiselle henkilölle voidaan myöntää myös kone tai laite korvauksetta käyttöön.

Auton hankintakustannuksia korvattaessa maksetaan puolet auton hankkimisesta aiheutuneista todellisista kustannuksista (sisältäen toimituskulut); kuitenkin enintään 6000 euroa tai erityisistä perusteista enintään 10 000 euroa. Korvauskustannusten kohtuullisuuden määrittely perustuu toteutuneeseen oikeuskäytäntöön. Määrittely tehdään aina tapauskohtaisesti (perheen koko, vammaisen henkilön jatkuvasti tarvitsemat apuvälineet ja niille varattu tila). Mikäli asiakas ostaa kohtuuhintaa kalliimman auton kuin on vamman vuoksi välttämätöntä, maksaa hän hinnan erotuksen itse. Taloudellisen tuen myöntäminen on harkinnanvaraista, ja sen saamisen edellytyksenä on vammaisen henkilön opiskeluun tai työhön liittyvä säännöllinen lähes päivittäinen kulkemisen tarve. Taloudellista tukea on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö on saanut auton tai muun välineen tai teknisen ratkaisun haltuunsa.

Auton vaihtoa voidaan pitää perusteltuna, mikäli hakijan vammasta/sairaudesta johtuva tarve on oleellisesti muuttunut tai auto on jostain syystä käyttökelvoton.

Tällöin vaaditaan selvitys ajetuista kilometreistä. Tarvittaessa pyydetään myös auton kuntoisuusarvio. Kuntoisuusarvion antaa vakuutusyhtiö tai autoliike. Kuntoisuusarvio pyydetään aina myös silloin kun asiakas ostaa käytetyn auton ja hakee siihen autoavustusta.

Korvattavia kustannuksia laskettaessa vähennetään kohtuuhintaisen auton hinnasta autoveron palautus (haettavissa OmaVerossa), vakuutuskorvaukset (esimerkiksi rikkoontuneesta tai kolariautosta), vanhasta autosta saatu myyntihinta tai hyvitys ja mahdolliset alennukset sekä muut mahdolliset avustukset.

Asiakas on velvollinen ottamaan selvää ja hakemaan veronpalautusta sekä selvittämään vanhan auton myyntihinnan (autoliikkeen arvio) ja mahdolliset muut alennukset sekä avustukset. Nämä tulee näkyä myös päätöksessä. Mikäli henkilö saa auton hankintaan korvausta muun lain perusteella (esim. vakuutusyhtiöltä rikkoontuneesta tai kolariautosta), otetaan se huomioon vammaispalvelulain mukaista korvausta määriteltäessä.

Hyvinvointialue korvaa kokonaan vamman tai sairauden vuoksi välttämättömät ja kohtuulliset muutostyöt, jotka tehdään vakiomalliseen välineeseen tai muuhun tekniseen ratkaisuun sekä autoon tai muuhun kulkuvälineeseen. Vamman vaatimia välttämättömiä auton lisälaitteita (esim. pyörätuolin nostolaite, käsihallintalaitteet, sähköpeilit, kääntyvät penkit, vakionopeuden säädin, ilmastointi) korvataan harkinnanvaraisesti, elleivät ne ole autossa jo vakiovarusteina. Lisälaitteiden korvaamisen perusteina ovat vammaisen henkilön säännöllinen ja päivittäinen kuljetustarve, säännöllinen apuvälineiden käyttö sekä muut vammaan, sairauteen tai sosiaaliseen elämään liittyvät perustelut. Auton varustetasosta vaaditaan kaikissa tapauksissa tekninen erittely. Myös lisäasennustöistä on esitettävä eritelty tarjous. Talvirenkaita, lohkolämmitintä tai muita auton tavanomaisia lisävarusteita sekä auton huoltokustannuksia ei korvata.

6.14 Taloudellinen tuki hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle

Hengityslaitteen varassa elävällä henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jonka elämän ylläpitäminen edellyttää henkitorviavanteen kautta toteutettavaa tai muuta pysyvää taikka pitkäaikaista ympärivuorokautisesti laitteen avulla toteutettavaa hengitystukihoitoa. Lääkäri määrittää hengityshalvauspotilasstatuksen, minkä perusteella hengityslaitteen varassa elävällä henkilöllä on oikeus saada taloudellista tukea ylläpitokustannuksiinsa silloin, kun hän ei ole terveydenhuollon laitoshoidossa. Taloudellinen tuki on tarkoitettu korvaamaan palveluja, jotka jäävät saamatta, kun henkilö on laitoshoidon sijaan kotona (esimerkiksi ateriat, siivous, liinavaatteet jne.) Taloudellista tukea myönnetään 1 400 euroa kuukaudessa.

Jos henkilöllä on oikeus saada yleisestä asumistuesta annetussa laissa ([938/2014](#)) tai eläkkeensaajan asumistuesta annetussa laissa ([571/2007](#)) tarkoitettua asumistukea taikka opintotukilaissa ([65/1994](#)) tarkoitettua asumislisää, hänen on haettava ensisijaisesti niitä 2 momentissa tarkoitettuun taloudelliseen tukeen nähden. Tällöin henkilölle myönnettävästä taloudellisesta tuesta vähennetään henkilön saama asumistuki tai -lisä. Jos henkilö kuuluu useamman henkilön ruokakuntaan, joka saa yleistä asumistukea, vähennetään henkilölle myönnettävästä taloudellisesta tuesta osuus, joka lasketaan jakamalla ruokakunnalle maksettava yleinen asumistuki ruokakunnan jäsenten määrällä. Lisäksi henkilölle maksettavasta taloudellisesta tuesta voidaan vähentää 50 euroa kultakin vuorokaudelta, jolloin henkilö on ollut lyhytaikaisessa terveydenhuollon laitoshoidossa, jos henkilölle on maksettu taloudellista tukea myös tältä ajalta.

Edellä 2 ja 3 momentissa säädettyjä euromääriä tarkistetaan sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella joka toinen vuosi kansaneläkeindeksistä annetun lain ([456/2001](#)) 2 §:ssä tarkoitettua kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Laskennan perusteena käytetään kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan tarkistusvuoden tammikuussa maksettavina olleiden kansaneläkkeiden suuruus on laskettu. Tarkistusvuosi on se vuosi, jota seuraavan vuoden alusta indeksitarkistus toteutetaan. Indeksien mukainen euromäärä pyöristetään

lähimpään 0,1 euroon. Indeksillä tarkistettu euromäärä tulee voimaan tarkistusvuotta seuraavan vuoden alusta.

Hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle mahdollistetaan kotona asuminen hoito-/ avustajaringin avulla silloin kun se on vammaisen henkilön oma tahto. Hengityslaitteen varassa elävän henkilön huolenpito voidaan järjestää myös asumisyksikössä. Taloudellinen tuki on kuitenkin tarkoitettu nimenomaan kotona asuvalle hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle.

Hengityshalvauspotilaan statuksen saaneelle vammaiselle henkilölle tehdään hengityslaitteen toiminnan edellyttämät asunnonmuutostyöt ennen hänen kotiutumistaan ja rekrytoidaan avustajarinki, jonka perehdytyksestä vastaa terveydenhuolto. Avustajaringissä tapahtuvia ennakoimattomia muutoksia (esim. useamman avustajan sairastuminen) varten on määritelty toimintamalli, jonka mukaisesti vammaisen henkilö voi jäljellä olevien avustajien turvin olla määrääkaikaisesti sairaalassa osastolla. Tilanteissa, joissa hengityslaitteen varassa elävä henkilö tarvitsee terveydellisistä syistä osastohoitoa, kuuluu myös avustaminen ja hoito terveydenhuollolle.

6.15 Muut palvelut ja tukitoimet

Vammaiselle henkilölle voidaan harkinnanvaraisesti korvata sellaisia erityisravintovalmisteista aiheutuvia merkittäviä kustannuksia, joita muulla väestöllä ei ole. Kela korvaa joitakin erityisravintoon liittyviä kustannuksia. Ensisijaisesti tulee selvittää mahdollisuus Kelan korvauksiin. Korvausta myönnettäessä otetaan huomioon vammaisen henkilön saama vammais- tai hoitotuki, ja aiheutuneiden kustannusten suuruus.

Vammaiselle henkilölle voidaan myöntää korvausta myös ylimääräisiin vaatekustannuksiin harkinnanvaraisesti, kun vaatteiden kuluminen on erityisen huomattavaa johtuen vammasta tai valmiita vaatteita tai jalkineita ei ole saatavissa. Pääsääntöisesti korvataan erityisvaatteen tai -kenkien ja ns. tavallisen vaatteen tai kenkien välinen erotus.

Muuna palveluna ja tukitoimina myönnetyt palvelut ovat harkinnanvaraisia eikä vammaisella henkilöllä synny niihin subjektiivista oikeutta.

Palvelujen hankkiminen Etelä-Karjalan hyvinvointialueella

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella vammaisen henkilön palvelut järjestetään ensisijaisesti omana toimintana. Palveluita hankitaan ostopalveluna vain siinä tapauksessa, jos vammaisen henkilön palvelutarpeeseen ei pystytä vastaamaan Etelä-Karjalan hyvinvointialueen omana toimintana. Vammaisen henkilön palveluista päättävän viranhaltijan tulee ensin selvittää oman palveluntuotannon soveltuvuus ennen ostopalvelujen käyttöä.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen ostopalvelujen käyttöä säätelee laki julkisista hankinnoista, jonka perusteella kynnysarvon eli 400 000 euroa ylittävät hankinnat on kilpailutettava. Hankinnan arvo lasketaan 48 kk:n ajalta. Kilpailutetut sopimukset ja niihin liittyvä ensisijaisuusjärjestys ohjaavat palvelujen tilaamista asiakkaalle. Viranhaltijan on ennen palvelun tilaamista asiakkaalle tarkistettava, onko palvelusta olemassa sopimus. Suorahankinnoista on tehtävä hankintapäätös ja sille on omat perusteensa hankintalaissa. Hyvinvointialueen hallinto- ja toimintasäännöt määrittelevät tarkemmat hankintavaltuudet.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue

Kirjaamo

Valto Käkelän katu 3

53130 Lappeenranta

Vaihde 05 352 000

Faksi 05 352 7800

etunimi.sukunimi@ekhva.fi

www.ekhva.fi

Y-tunnus: 3221313-1

Asiakirja päättyy tähän.